ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը
և 7 ամսվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ"
Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"

Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2
(բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.

Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՄՇԱԿ
ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ
Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ".
TIFLIS, Rédaktion du journal „MSHAK".

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ
ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 4 ՌՈՒԲԼԻ.
Սեպտեմբ. 1-ից մինչև հոկտ. 1-ը 85 կ. Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ. ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ.

Յայտարարութիւնների համար պէտք վճարել I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К°, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршалковская, 130, Վիլնոյում՝ Большая, 38, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ՕՐԻՈՐԴ ԹԱՀԹԱՃԵԱՆ
Վերադառնալով ամառանոցից՝ շարունակում է դասեր տալ դաշնամուրի վրա: Հասցէն՝ Грибоѣдовск. 13, кв. 7.
Կարելի է տեսնել առ. ժամը 10—12-ը:
(հ.կ.) առ. 632. 6—6

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. Գ. ԿԷՕՆՃԵԱՆԸ
վերադառնալով ամառանոցից և տեղափոխվելով նոր բնակարան՝ վերսկսեց հիւանդների ընդունելութիւնը: Պլոմբ (ոսկեայ, արծաթեայ և այլն), ատամի հեռացումը առանց ցաւի: Կաբինետին կից՝ լաբօրատորիա արհեստական ատամների: Ընդունել. ամեն օր առ. ժ. 6—2-ը և երեկ. 4—7-ը: Лермонтовская ул., № 1, подъѣздъ съ переулка.
(ե.հ.կ.) առ. 686. 4—2

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ
ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՐԵՐ
Առ. և Ա. Մ.
Բուժիչ — Պահանջեցէք ամենուրեք!
„ՆԱՐԶԱՆ" | Սեղանատան | „ԷՍՍԷՆՏՈՒԿԻ № 20."
ԷՍՍԷՆՏՈՒԿԵԱՆ (աղի-ալկալեան) №№ 4, 4 նոր, 6, 17, 18, 18 բիւվ. 2, 19, ԲԱՏԱԼԻՆԵԱՆ (անփոխարինելի լուծողական): ՍՄԻՐՆՈՎԵԱՆ-ԵՐԿԱԹԱՅԻՆ (պարունակում է մկնդեղ): ԷՍՍԷՆՏՈՒԿԵԱՆ ԼԷՊԵՇԿԱՆԵՐ (վերացնում է տապը): ԷՍՍԷՆՏՈՒԿԵԱՆ ԱՂ (փոխարինում է № 17 ջրին):
ՋՐԵՐԻ ԵՒ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՀԵՍՏԻՆ—ТИФЛИСЪ, Гановская, д. Гургенова, №№ 8—10. Тел. 898.
Գլխաւոր պահեստը Վարչութեան կից՝ Պեատիգորսկում: Պրէյս-կուրանտները ձրի:
(կ.) առ. Դիմել՝ Пятигорскъ, Управленіе водъ. 224. 39—24

ՎՐԱՑ ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՆԵՐԻ ԹԱՏՐՈՆ
ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 18-ԻՆ
Դերասան Յ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԸ
մասնակցութեամբ դերասանների և դերասանուհիների
կը ներկայացնէ առաջին անգամ Թիֆլիսում անմահ վիպագիր ՐԱՖՖԻ հռչակաւոր գրուածքը
ՍԻՒՆԵԱՑ ԵՐԿՐԻ ԱՆՑԵԱԼԻՑ
ԴԱՒԻԹ-ԲԷԿ
Պատմական խրողութիւն 5 գործ., փոխադրութիւն Խ. Ցովսէփեանի:
Այս սեզօնին կը ներկայացվի միայն մի անգամ:
3-րդ գործողութեան ընթացքում Դաւիթ-բէկի տանը քէֆ, սազանդար, վրացական պարեր:
Այս պիէսի համար պատրաստվում են նոր զգեստներ իր ժամանակի տարազով:
Տեղերի գները 3 ր. 50 կ.-ից մինչեւ 40 կոպ.
Տոմսակները արդէն վաճառվում են Թատրոնի կասսայում՝ առաւօտեան ժամը 11—3-ը և երեկոյեան ժամը 6—8-ը ամեն օր:
Սկիզբն է երեկոյեան ուղիղ ժամը $8^1/_2$-ին:
2—2 685. առ. (կ.) Ռեժիսոր՝ Յ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ
նշանակված կիրակի, սեպտեմբերի 23-ին, ցերեկվայ ժամը 11-ին (Կովկ. Հ. Բարեգ. Ընկ. դահլիճում, Արաս. Արագվեայա հրապ. № 7):
ՕՐԱԿԱՐԳՆ է. 1) Պեատիգորսկում, Արմաւիրում և Եկատերինօդարում ճիւղեր բաց անելը, 2) Ընկ. կանոնադրութեան մի քանի կէտերի փոփոխութեան ենթարկելը, 3) Պաշտօնավար անձանց, այն է՝ վարչութեան 5, խմբագր. մասնաժողովի 3, վերստուգիչ յանձնաժողովի 2 փոխ-անդամների և 1 անդամի ընտրութիւնները և 4) Հերթական խնդիրներ:
Ծանօթութիւն.—Երբ քննվում է Ընկ. կանոնադրութեան փոփոխութեան խնդիրը, անհրաժեշտ է, որ ժողովին ներկայ լինեն Ընկ. Թիֆլիսում եղած անդամների $^2/_3$ մասը: (Կանոնադր. § 21).
(կ.) առ. 692. 2—1

По умѣреннымъ цѣнамъ
Новѣйшихъ изящныхъ рисунковъ
ПОЛНОМѢРНЫЕ
ОБОИ
ФАБР. СКЛАДЪ
МАНГИКІАНА
ПУШКИНСКАЯ № 7.
(հ. կ.) 291. 50—38

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Մ. Ի. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
Օգնական Prof. Posner-ի
Ընդունում է միզասեռական (վեներական) հիւանդներին Բեռլինի իր խորհրդակցական կաբինետի և պրոֆ. Պօզների կլինիկայի մէջ: Տալիս է նաև խորհուրդներ միւս մասնագիտութիւնների վերաբերեալ:
Հասցէն՝ D-r Muradoff Berlin. Iohannisstr. 15 (an der Friedrichstrasse). Telefon amt Norden 113—19.
(չ.ու.կ.) առ. 675. 30—3

ԲԺԻՇԿ
Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա աղիքային հիւանդութիւններ:
Պրօֆ. Mathien-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում:
Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11-ը: / երեկ. ժ. 5—7-ը:)
Միխայլօվսկի պր. 86, տելեֆ. № 576.
(ե.հ.կ.) առ. 179. 100—32

ՓՈՐՁԵՑԷՔ ՄԻԱՅՆ ԵՒ ԿԸ ՀԱՄՈԶՎԷՔ
Ա
ԱՆԻ
Ի
Պապիրօսները Ակց. Ընկ.
«ՄԻՐ» ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ
15 հատը 6 կ., 25 հատը 10 կ.
Իրանց յատկութեամբ և աժան գնով գերազանցում են ուրիշ գործարանների աւելի թանգարժէք պապիրօսներից:
Պապիրօսներ «ԱՆԻ» — «ԱԴԱ» պարտավետ
(հ. կ.) առ. 676. 3—3

ՈՂՋՈՒՆՈՒՄ ԵՆՔ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԿՈՆԳՐԵՍԸ

Ժընէվում ամսիս 9/22-ին բացվեց խաղաղութեան համաշխարհային XIX կոնգրէսը տեղական համալսարանի դահլիճում:

Հրաւիրված լինելով մասնակցութեան և չը կարողանալով գնալ Ժընէվ ու մասնակցել կոնգրէսի պարապմունքներին՝ մենք ողջունում ենք երկրագնդիս զանազան երկիրներից և անկիւններից Ժընէվ գումարված խաղաղասէրների մեծ զօրաբանակը, որի միակ նպատակն է՝ կռւել պատերազմի դէմ, համերաշխութիւն հաստատել բոլոր ազգութիւնների միջև և ստիպել նրանց՝ իրանց փոխադարձ վէճերը, պահանջները կարգադրել ոչ թէ զէնքի զօրութեամբ, այլ իրաւունքի, արդարութեան զօրութեամբ:

Կոնգրէսի օրակարգի մէջ մտել են շատ նշանաւոր հարցեր: Առաջին տեղը բռնելու է Բեռնի միջազգային բիւրոյի զեկուցագիրը՝ տարվայ այն դէպքերի մասին, որոնք կապ ունեն խաղաղութեան և պատերազմի հետ, կամ, ինչպէս ընդունված է ասել, այժմէական հարցերի մասին: Անշուշտ քննվելու են թիւրքիտալական պատերազմի հարցը, մակեդօնական, ալբանական և հայկական կնճռոտ հարցերը: Եւ մենք ոչ մի տարակոյս չունենք, որ այնպիսի ականաւոր ռազմիկ-խաղաղասէրներ, ինչպէս սենատոր Լա-Ֆօնտէն, Էմիլ-Արնօ, Լը Ֆօթէ, Ա. Ֆրիդ, Գաստօն Մօխ, Լէօն Բոլաք իրանց հեղինակաւոր ձայնը կը բարձրացնեն, ինչպէս միշտ բարձրացրել են նախորդ կօնգրէսների մէջ, յօգուտ հայոց հարցի արդար լուծման:

Միւս հարցերի մէջ ուշադրութեան արժանի են «Միջազգային Իրաւունքի Օրէնսգիրքը», «Խաղաղասիրութեան Միջազգային կազմակերպութիւնը», «Մամուլին տեղեկութիւններ հաղորդելու միջազգային կազմակերպութիւնը», «1815 թ. ի վեր տեղի ունեցած պատերազմների իսկական պատճառների ուսումնասիրութիւնը», «Ինչպէս պէտք է լինեն պարտականութիւնները այն երկրի խաղաղասէրների, որ ձեռնարկում է մի նուաճողական պատերազմ»:

Հ. Ա.

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
14 սեպտեմբերի

Կոպէնհագէն.— Ռուսական նաւերի գալստեան առիթով կայացաւ պաշտօնական ճաշ ծովային մինիստրի մօտ: Մինիստր-նախագահ Բերտսէնը ճառ արտասանեց և մատնանշեց, որ Դանիան այդ այցելութեան մէջ տեսնում է Ռուսաստանի բարեկամական զգացմունքների ապացոյց, և «ուրա» բացագանչեց ի պատիւ Թագաւոր Կայսրի, որ ազգակցական կապերով է կապված դանիական տան հետ: Ռուսաց դեսպանը «ուրա» աղաղակեց Թագաւոր Խրիստիանի պատւին: Կենաց բաժակներ առաջարկվեցին ռուսական և դանիական նաւատորմերի համար:

Թագաւորը իր զբօսանաւում ընդունեց ռուսաց նաւատորմի հրամանատար Հէսէնին շտաբի և օֆիցէրների հետ: Թագաւորական ճաշին հրաւիրվեցին Հէսէնը, ռուսաց նաւատորմի օֆիցէրները և դեսպանատան պաշտօնեաները:

Ցերեկով Թագաւորը պրինցների և պետական պաշտպանութեան մինիստրի ուղեկցութեամբ այցելեց ռուսաց «Րիւրիկ» նաւը:

—

Պետերբուրգ.—Ժամանեց Մեծ Իշխան Նիկոլայ Նիկոլայեվիչը Օգոստափառ կնոջ հետ Պարիզից և մեկնեց Տուլա:

—

Կ. Պոլիս.—Վանի և Բիթլիսի վիլայէթներում իշխանութիւնները բաւ երևոյթին անզօր են զսպել քիւրդերին:

Սամօսում լիակատար ապստամբութիւն է: Հեռագիրը կտրված է: Ազգաբնակութիւնը պահանջում է հեռացնել իշխանին:

Անգլիական և ֆրանսիական ռազմանաւերը զօրքեր իջեցրին Սամօսում:

Բ. Դուռը նախագծում է Լիվանիցէն. նահանգապետ նշանակել հայազգի սենատոր Երօմին:

—

Ուէլվա.—Պղնձի հանքերում փլուածքի տակ մնալով սպանվեցին 12 բանւոր:

ԱՒՍՏՐՕ-ՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
14 սեպտեմբերի

Վիէննա.—Աւստրիական պատգամաւորութեան արտաքին գործերի մասնաժողովի մէջ Բերխտոլդը յայտնում է, որ պատգամաւորների ճառերի մէջ նա տեսնում է, որ նրա հաղորդագրութիւնը ընդհանուր առմամբ ընդունվեց նպաստաւոր կերպով, որի համար նա սրտագին շնորհակալութիւն է յայտնում:

Եռապետեան համաձայնութեան պետութիւնների յարաբերութիւնների առիթով, առանձնապէս Պուանկարէի Պետերբուրգ և Սազօնովի Անգլիա այցելելու առիթով, մինիստրն ասաց, որ (...) այդ այցելութիւնները պէտք է որակել ամենից առաջ միջազգային քաղաքավարութեան տեսակէտից: Նման այցերը, առանձնապէս ներկայ րօպէին, չափազանց նպաստում են այն նպատակներին, որոնց ծառայում է մինիստրի հաղորդագրութիւնը: Ներկայումս առհասարակ հիմք չը կայ երկիւղ կրելու մեծ պետութիւնների երկու խմբակցութիւնների լարված յարաբերութիւններից, որովհետև մինիստրի էկսպօզէն (հաղորդագրութիւնն) ապացուցեց, որ բոլոր մեծ պետութիւնների համաձայն գործողութիւնները հաւասարապէս ուղղված են խաղաղութիւնը պահպանելու: Դեռ Գրէյը 1912 թ. գարնանը անգլիական պարլամենտում ասաց, որ եւրոպական պետութիւնների երկու խմբակների բաժանվելը բնաւ չը պէտք է նկատվի, երբ այդ խմբակները բաժանվում են երկու հակամէտ դիպլօմատիական բանակների:

Պատասխանելով պատգամաւորներ Էլենբօգէնին, Մասարիկին և Կրամարժին, Բերխտոլդը հաստատում է, որ էկսպօզէի գլխաւոր նպատակն է պահպանել status quo-ն Բալկանում միւս մեծ պետութիւնների համաձայնութեամբ: Մինիստրը բոլորովին մտադիր չէ իր ձեռքը յափշտակել ղեկավարութիւնը արևելեան հարցի և յայտնում է, որ մեծ պետութիւնների համապատասխան բանակցութիւնները դեռ ցայսօր տեղի են ունենում միանգամայն բարեկամաբար: Դժբաղդաբար, մինիստրը չէ կարող պարզաբանել այդ հարցի առիթով աւելի որոշակի, որովհետև պարտաւորվել է միւս կաբինէտների առաջ համեստութիւն պահել: Բանակցութիւնների նպատակն է գտնել Բ. Դրան, ինչպէս նաև օսմանեան ազգութիւնների համար ընդունելի միջին ճանապարհ: Աւստրո-ունգարական քաղաքականութիւնը միւս մեծ պետութիւնների համաձայնութեամբ ունի պահպանողական բնաւորութիւն: Ձգձգված թիւրք-իտալական պատերազմը, նաև Մակեդօնիայի և Ալբանիայի ներկայ խռովութիւնները ազատում են մինիստրին յետագայ բացատրութիւնները տալու պարտաւորութիւնից:

Պատգամաւոր Տուսարը ցանկութիւն է յայտնում ճնշում գործ դնել Իտալիայի վրա հաշտութիւն կապելը արագացնելու համար: Մինիստրը այդ առիթով նկատում է, որ վերջերս երկու պատերազմող կողմերը կամեցան անմիջական շփումն ստեղծել իրար միջև, այնպէս որ Աւստրօ-Ունգարիան չէ կարող ճնշումն գործ դնել, սկզբից յայտնելով իր չէզոքութեան մասին: Մինիստրը այնուհետև ասում է, թէ նա միանգամայն գոհ է իշխ. Տվարցեմբէրգի խօսքերից այն մասին, թէ խաղաղութեանը համակրծիք է ամենից շատ Աւստրօ-Ունգարիայի հասարակական կարծիքը: Միւս կողմից Աւստրօ-Ունգարիան և միացած չահագրգռված պետութիւնները խափանելու են ամեն տեսակ անակնկալ դէպքեր: Դարդանէլի առիթով մինիստրը ասաց, որ այդ հարցը Ռուսաստանի կողմից այլ ևս չի յարուցվում, հարցը կանոնաւորվել է միջազգային պայմանագրերով:

Եռապետեան համաձայնութեան պետութիւնների ծովային պայմանագրի գոյութեան վերաբերութեամբ մինիստրին ոչինչ կօնկրէտ բան յայտնի չէ: Ֆրանսիական ծովային ուժերի Միջերկրական ծովում կենտրոնանալը չը պէտք է անհանգստութիւն առաջ բերէ: Իր հերթին Աւստրօ-Ունգարիան չէ կարող այսուհետև խուսափել ծովային ռազմի ուժերը ուժեղացնելուց: Ջեկուցանողի վերջին խօսքից յետոյ արտաքին գործերի մինիստրութեան նախահաշիւը ընդունվեց: Նիստը փակ է:

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ԹԵՐԱԿՂԶՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
14 սեպտեմբերի

Կ. Պոլիս. — Մեծ պետութիւնների պահանջով Թիւրքական մեծ զօրախաղերը վերացվեցին:

Թէև մեծ զօրախաղերի վերացումը մի փոքր հանգստութիւն մտցրեց, այնու ամենայնիւ յուզալի տրամադրութիւնը մնում է պահեստի զինւորներին զէնքի կոչելու խրողութիւնից, նաև ներքին անիշխանութիւնից, որ առանձնապէս ուժեղ է Սկիւտարի վիլայէթում, ուր ամեն օր տեղի են ունենում ընդհարումներ մալիսօրների հետ. ճանապարհները բռնված են ապստամբներից: Առևտուրը համարեա կանգ է առել:

Հարաւային մակեդօնական և ալբանական վիլայէթներում այլացեղ հրոսակախմբերը կռւում են զօրքերի հետ և կողոպտում են ազգաբնակութիւնը. Հրատարակված բարենորգումները քիչ են ընդհանուր հանգստութեան համար:

—

Սալօնիկ.—Դուրացցօյից հեռագրում են, որ Թիւրքական զօրախաղերը վերացվեցին: Մալիսօրները յարձակվում են Սկիւտարի վրա մեծ եռանդով: Քաղաքը երկար չէ կարող պաշտպանվել: Սպանված մալիսօրների թւում կան շատ չերնօգօրցիներ.

Կոսօվօյի և Մօնաստիրի վիլայէթներում շտապով զէնքի են կանչվում պահեստի զինւորները: Հրացանաձգութիւն է թիւրք և բուլգար սահմանապահ զինւորների միջև. Ջումա-Բալէի մօտ սպանվել են 30 բուլգար զինւոր:

Գիլանից հաղորդում են, որ Գիլանի ալբանները խօսեցին ապակենտրօնացման և լատինական գրերի դէմ:

Սօլունի նախկին վալի Հուսէյին-Բեդզիմը մամուլի մէջ ասում է, թէ Թիւրքիայի միակ փրկութիւնը բալկանեան պետութիւնների հետ պատերազմելն է. Բերխտոլդի առաջարկութիւնը նա կորստաբեր է գտնում Թիւրքիայի համար:

—

Սօֆիա.—Համամբռնարի մօտ հրացանաձգութիւնը դադարեց: Կառավարութիւնը Սարաֆովի միջոցով բողոքեց Թիւրքիայի դէմ:

Մամուլը խիստ քննադատում է Բերխտոլդի հակիրճ հաղորդագրութիւնը: «Միրը» ասում է, որ պէտք է պատրաստ լինել ծովի ու ցամաքի վրա: «Դէնը» և «Տրիբունան» գրում են Աւստրիայի դէմ:

—

Սէննիցա.—Սերբ ազգաբնակութիւնը մշտական ահ ու սարսափի մէջ է: Մահմէդական աւազակախմբերը անհանգստացնում են ամբողջ շրջանը, փրկանքներ պահանջելով ազգաբնակութիւնից: Չորս ամսվայ մէջ սպանվել են 25 սերբ: Մայկօվցի մօտերը ընդհարում եղաւ չերնօգօրցիների հետ: Այնտեղ ուղարկվեց մի բատալիօն:

—

Ուսկիւբ.—Սերբիական ռազմամթերքներով բռնված 20 վագօնը ուղարկվեցին Սերբիա:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
14 սեպտեմբերի

Թաւրիզ.—Գեներալ Ֆիւպատար հեռագիր ստացաւ Զէնջանից հօգևոր...

կանութեան, վաճառականների, կալուածատէրերի և այլ դասակարգերի ստորագրութեամբ՝ միջնորդել Կայսերական կառավարութեան առաջ վերադարձնելու նախկին շահին պարսկական գահը։

—

Ուրմիա.— Քիւրդերը կողոպտեցին ռուսահպատակներին կապալով տրված Թամարա գիւղը։ Բնակիչները մտադիր են օգնութեան կանչել քիւրդերի դէմ Թիւրքերին։ Ղարաբաղ-Էնգելիի մօտերը քիւրդերը ժողովւում են՝ նոր աւազակութիւնների համար։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

—o—

ՀԱՅՈՒՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍՈՒԹԵԱՆՑ ՇԱՐՔԸ

(«Լէվանթ Հէրալդի» խմբագրականը)

Րէժիմները կրցան փոխուիլ և կառավարական նոր ձևեր հիներուն տեղ անցան։ Հայերու համար սակայն ոչինչ փոխուեցաւ։ Ճնշուած էին, ճնշուած կը մնան։ Աբդիւլ Համիդ կը կորսուէր։ «Վերջապէս,— կը խորհէին դժբաղդ հայերը,— պիտի կրնանք ազատօրէն շնչել»։ Ազատոյն ջարդերը սակայն կը պատասխանեն իրենց։ Երիտասարդ Թիւրքերու օրով, հայերու մարտիրոսութեանց շարքը օր մը չընդհատուեցաւ։ Քիւրդերու հարստահարութիւնները հազար զանազան ձևերով հրապարակ եկան. ոչ մէկ միջոց ձեռք առնուեցաւ։ Կարծես թէ կառավարութիւնները՝ իրարու յաջորդելով՝ սա կարգախօսը կուտան իրարու. «Քիւրդերուն մի դպչի՛ք»։ Այնպէս որ նորերը հիներուն գործը շարունակելէ ուրիշ գործ չունին, և կը շարունակեն։ Ամեն օր գանգատ մը կամ գանգատներ կը հասնին, որովհետև յոգնակին այս եզական մարդոց քով ի պատուի է մեծապէս։ Հայ թերթերը լի են զոհերու յուսահատ կոչերով։ Եւ թէև կը վշտակրենք ժրաջան ու պարկեշտ ազգի մը տառապանքներուն համար, բայց ընթերցողներուն աչքին առջև գողութենէ, պատուի բռնաբարումէ և սպանութենէ ուրիշ բան չենք կրնար պատկերացնել։ Եւ ահա ասոր համար պարբերաբար արձագանգը կըլլանք այս զզուելի եղերգութիւններուն։ Բայց միշտ չենք կրնար մեր զայրոյթը զսպել և մասնաւորապէս այսօր այնպէս կը կարծենք, որ լռելը այս ոճիրներուն մեղսակից ըլլալ կը նշանակէ։ Հայոց պատրիարքը կը կրկնապատկէ իր դիմումները, կառավարութեան արդար ըղձացումներուն կոչում ընելով, զգացումներ, որոնց մասին չէ կարելի կասկածիլ և որոնք սակայն դժբաղդաբար պղատոնական կը մնան։

Պատրիարքը շատ մը դիմումներ կրնէ, բայց պարապին մէջ է որ կը շարժի. և Դուրեան սրբազան տարիներով այսպէս շարժեցաւ, այնպէս որ վերջապէս օր մըն ալ— քանի որ պատրիարքները հրեշտակներ չեն— հրաժարականը տուաւ։ Իր յաջորդը հաւանաբար անոր օրինակին պիտի հետևի։ Արդէն զգացուց, թէ այսպէս պիտի ընէ, բայց այս ալ պարզ սպառնալիք մըն է։ Մօտերս, օր մը տեսնելով որ խոստումները խոստումներու կը յաջորդեն առանց իրականանալու, իր սպառնալիքը ի գործ պիտի դնէ և պիտի հրաժարի։ Եւ ուրիշ մը անոր տեղ պիտի անցնի ու քիչ ատենէն միևնոյն բանը պիտի ընէ։ Որովհետև արդի կացութիւնը երկար ատեն չպիտի փոխուի։ Կը պատմեն, թէ պատրիարքը ներքին գործերու մինիստրին բացատրած ըլլալով Վանի, Բիթլիսի և Տիգրանակերտի շրջաններուն մէջ պատահածները, մինիստրը պատասխաներ է.

— Գիտեմ, որովհետև հայ և քիւրդ յարաբերութիւնները շատ լաւ կը ճանչնամ. բայց բան մը կարելի չէ ընել, քանի որ երկաթուղի չկայ։

Եթէ այս երկրին մէջ արդարութիւնը և կարգ ու կանոնը հաստատելու համար երկաթուղիներու հաստատուելուն կը սպասուի, այն ատեն սպասումը երկար պիտի տևէ։ Եւ ներքին գործերու պատուարժան մինիստրին կը հարցնենք, թէ, իրաւ, մինչև որ երկաթուղիները չշինուին՝ բան մը կարելի չէ փորձել արգիլելու համար որ քիւրդերը այլևս չջարդեն և չթալլեն հայերը։

Սայիդ փաշայի դահլիճը խոստացած էր բարեկարգիչ մարմին մը ղրկել այդ կողմերը. բնականաբար բան մը չըրաւ՝ քանի որ Սայիդ փաշայի խոստումները ոևէ արժէք չունէին։ Բայց արդի կառավարութիւնը ևս խոստացաւ միջամտել։ Միթէ իր խոստումը չպիտի յարգէ։ Իրաւ, գործելու համար կը սպասէ որ երկաթուղիներ շինուին։ Ասիկա պարզապէս ճնշուած հայ ժողովուրդը ծաղրել կը նշանակէ։ Մուխթար փաշայի դահլիճը այդ տեսակ բան մը կարող չենք կարծեր, չենք ուզեր կարծել։ Իշխանութեան գլուխ գտնուող պատուաւոր մարդիկ և անկեղծ հայրենասէրներ պէտք չէ որ ըսեն. «Քանի ասիկա փոխուի, դարձեալ միևնոյն բանն է»։ («Ժամանակ»)

—

Կ. ՊՈԼՍԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ՀԵՌԱԳԻՐԸ ՎԵՀ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ

Ինչպէս հաղորդել էինք, Վեհ. Հայրապետը Հայաստանի և մասնաւորապէս Վասպուրականի կացութեան մասին տեղեկութիւն էր ուզել Կ. Պոլսի հայոց պատրիարքից։ Վերջինս հետևեալ հեռագիրն է ուղղել Էջմիածին՝ Նորին Վեհափառութեան.

«Ցաւօք կը հաստատենք ճշգութիւնն այն տեղեկութիւններուն, զոր Ձեր Վեհափառութեան հաղորդած են հայաբնակ նահանգներու կացութեան մասին. ճարահատ ժողովուրդը յուզման *մէջ է. չենք դադրիր իրենց վիճակին դարման գտնելու համար շարունակելու մեր դիմումները. կը խնդրենք Ձեր Վեհափառութեան աղօթքն և պաշտպանութիւնը՝ Ձեր տառապեալ հօտին վրայ։ Մաղաքիա Օրմանեան պատրիարք»։

—

ԲՈՂՈՔԻ ՁԱՅՆԵՐ

Լոնդոնի հայերի բողոքը.— Լոնդոնի հայ գաղթականութիւնը, տեսնելով Հայաստանի մէջ կատարված անպատեհ պարբերական չարագործութիւնները, սեպտեմբերի 11-ին (ն. տ.) համագումար ժողով է գումարել և երկու ժամվայ խորհրդակցութիւնից յետոյ հետևեալ բանաձևը պատրաստել ու հեռագրել է Կ. Պոլսի հայոց պատրիարքարանին, ինչպէս նաև Լոնդոնի օսմ. դեսպանին ի գիտութիւն, տեղական հայ Եկեղեցու հոգաբարձութեան ստորագրութեամբ.

«Լոնդոնի հայ գաղութը, նկատելով որ Հայաստանի մէջ շարունակական հարստահարութիւններ տեղի կունենան, ուժգին կերպով կը բողոքէ օսմ. կառավարութեան ընդվզեցուցիչ անտարբերութեան և անգործունէութեան դէմ, հայերու ենթակայ եղած այս մշտակայ և սիստեմատիկ հարստահարութեանց նկատմամբ, մասնաւորապէս հայաբնակ նահանգներու մէջ, և կը պահանջէ որ անմիջական միջոցներ ձեռք առնուի՝ վերջ մը դնելու համար իրերու այս կացութեան»։

Սլիվէնի հայերի բանաձևը.— Բուլղարիայի Սլիվէն քաղաքի հայ գաղութը Հայաստանում հայերի վերաբերմամբ գործված բռնութիւնների ու կոտորածների առիթով տեղական գաղութի ծխատէր Թադէոս քահանայի նախագահութեամբ բողոքի միտինգ գումարելով սեպտ. 1-ին Կ. Պոլսի հայոց պատրիարքարանին հեռագրել են միտինգի ընդունած հետևեալ բանաձևը.

«Մենք, Բուլղարիոյ Սլիվէն քաղաքին մէջ գտնուող գաղթական հայերս, որ բռնադատուած լքած ենք մեր հայրենիքը՝ Թիւրքերու խժդժութեանց երեսէն և եկած հիւրընկալութիւն փնտռել Բուլղարիոյ մէջ, բողոքի միտինգի մը մէջ լսելէ յետոյ բանախօսները՝ որոնք ուժգին կերպով կը պատկերացնէին Թիւրքերու կողմէ կազմակերպուած և գործադրուած ջարդերն ու սպանութիւնները, ըլլայ ծեր, կին թէ մանուկ, որոշեցինք 1) բողոքել Թիւրքիոյ քրիստոնէից պաշտպան պետութեանց մօտ՝ Հայաստանի մէջ քիւրդերու կողմէ կատարուած ջարդերու և վայրագութեանց դէմ, որոնք այս միջոցիս տեղի կունենան Վանի, Բաղէշի և Շատախի մէջ, 2) պահանջել Բերլինի դաշնագրութեան 61-րդ յօդուածին գործադրութիւնը, 3) յուսահատած տեսնելէ հայերու ջնջումը, դեռատի աղջիկներու և կիներու անպատուիլը, հայերու ինչքերու և կալուածներու վրայ տեղի ունեցած յարձակումն ու յափշտակութիւնը քիւրդերու կողմէ, որոշեց պահանջել անոնց զինաթափութիւնն և կամ միջոցներ տալ հայերուն՝ ինքնապաշտպանութեան համար, 4) պահանջել սահմանադրական կառավարութենէն կազմել յանձնաժողով մը հայոց հողային խնդիրը լուծելու և մեր սեփականութիւնը ճշդելու համար, 5) խնդրել սրբ. պատրիարքէն մեր ամենաբուռն բողոքը յայտնել Բ. Դրան և պնդել կոտորածներու մէջ յանցաւոր նկատուած քիւրդերու և Թիւրքերու պատժուիլը։ Հակառակ պարագային կը պահանջենք Թիւրքիոյ մէջ գտնուող եկեղեցիներու փակումը»։

—

ՎԵՐՋԻՆ ԲՌՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

«Баку» լրագրի Կ. Պոլսի թղթակիցը հաղորդելով հայկական ջարդերի մասին՝ յայտնում է ի միջի այլոց հետևեալը. «Թիւրքիայի բոլոր կողմերից շարունակում են ստացվել հեռագիրներ հայկական մանուկի և մասսայական ջարդերի, հայկական գիւղերի կողոպտման և պաշարման, կանանց և աղջիկների բռնաբարման, բռնի կերպով իսլամացման մասին և այլն։ Վերջին մի շաբաթվայ ընթացքում Վանում սպանված հայերի թիւը 30-ից աւելի է։

«Վերջին երկու ամսում միայն Բայազէտում քիւրդերի ձեռքով բռնաբարվել են 10 հայ աղջիկներ։ Ի հարկէ բոլոր ոճրագործութիւններն անպատիժ մնացին։ Բէգեբի ճնշման ազդեցութեան տակ Կիլիկիայում Արամօ գիւղում հայ ազգաբնակութիւնը մահմեդականութիւն ընդունեց (62 ծուխ)։

«Սղերտում, Երզրումում, Վանում, Շատախում, Մուշում և Բիթլիսում սպանութիւններն ու կողոպուտները սովորական երևոյթներ դարձան։

«Զմիւռնիայում, Ռոդոստոյում, Սղերտում և ուրիշ քաղաքներում տեղի ունեցան բազմամարդ միտինգներ, կազմվեցին բողոքի կտրուկ բեզօլիւցիաներ քիւրդական գազանութիւնների և նրանց հովանաւորող կառավարութեան դէմ»։

—

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆ ԵՒ ԻԹԹԻՀԱԴԸ ՄԻԱՆՈՒՄ ԵՆ

«Իթթիհադ վէ Թէրաքքը» կուսակցութիւնը դաշնակցականների հետ բանակցութիւն է վարում՝ պարլամենտական առաջիկայ ընտրութիւնների միջոցին միասին գործելու համար։ Երկուստեք նշանակված պատուիրակները բաւական առաջ են տարել իրանց բանակցութիւնները։ Դաշնակցութեան պատուիրակներն առաջարկել են, որ ընտրութեան համար անհրաժեշտ նկատված փողը ծախսէ Իթթիհադը. իսկ վերջինիս պատուիրակներն էլ յայտնել են, թէ այդ մասին իրանց որոշ պատասխանը կարող են տալ իրանց կուսակցական կոնգրէսի գումարումից յետոյ։

Կ. Պոլսում հրատարակվող Թիւրքական «Ալէմդար» թերթը, որից քաղում ենք վիճեալ լուրը, աւելացնում է հետևեալը. «Ուրեմն այժմվանից իսկ կարող ենք ընդունել Դաշնակցութեան թեկնածուներին որպէս իթթիհադական մեբուսներ»։

ԻԹԹԻՀԱԴԸ ՓՈՂ Է ՈՒՂԱՐԿՈՒՄ ՀԱՅԱԲՆԱԿ ՎԻԼԱՅԵԹՆԵՐԸ

Լսում ենք, որ Իթթիհադը Վան, Բիթլիս, Դիարբէքիր և Երզրում է ուղարկել մեծաքանակ փող։ Դժուար չէ հասկանալ, թէ այդ փողն ի՛նչ նպատակով է ուղարկվում, ուստի կառավարութեան ուշադրութիւնն ենք հրաւիրում այս մասին։ («Ալէմդար»)

—

Արշակ Չօպանեանը «Վախ ռուսական մի ջամտութեան» վերնագրով մի յօդուած է գետեղել «Բիւզանդիոնում»։ Յօդուածագիրն իր գրութեան ընթացքում մատնացոյց անելով այն պատճառները, որոնք կարող են առիթ ծառայել ռուսական միջամտութեան ու զուցէ և հարց յարուցանելու Թիւրքահայաստանի ժամանակաւոր գրաւման, իր յօդուածը վերջացնում է հետևեալ տողերով.

«Կովկասի ռուսահպատակ հայերը, որ օսմ. սահմանադրութեան վերահաստատումը այնքան մեծ ուրախութեամբ և անկեղծ խանդավառութեամբ ողջունեցին, այժմ շատոնց ի վեր հիասթափուած ու յուսահատած են և օսմանեան սահմանադրական կառավարութեան հանդէպ իրենց զգացումները համակրական ըլլալէ հեռու են հիմա։ Նորընտիր Գէորգ Ե. Կաթողիկոսը Պետերբուրգ գտնուած միջոցին, «Н. Вр.»-ի խմբագրին հետ խօսելով, շատ զգոյշ լեզուով մը քննադատած էր օսմ. կառավարութեան ընթացքը հայոց հանդէպ։ 1878-ին, Գրիգոր Արծրունիի նախաձեռնութեամբ՝ ռուսահայ հասարակութեան հանդիսաւոր դիմումը ռուս կառավարութեան՝ ինպաստ Թիւրքիոյ հայոց՝ անլսելի չմնաց. ընդհակառակն, ռուս բանակներուն մուտքին մղիչ պատճառներէն մին եղաւ։ Օսմ. կառավարութիւնը կը փափաքի արդեօք, որ օսմ. սահմանադրութեան վերահաստատումը անկեղծ և բուռն հրճուանքով ողջունող ռուսահայ հասարակութիւնը հիմա Գրիգոր Արծրունիի օրինակին հետևի նորէն։

«Ահա շարք մը հարցումներ, որոնց վրայ կարծեմ թէ կարժէ որ օսմ. կառավարութիւնը հաճի պահ մը ուշադրութիւն դարձնել յօդուածիս օսմ. տէքրութեան»։

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

—

Կ. Պոլիս, 6 սեպտեմբեր

Հայ շրջանակներու մէջ տիրող յուզումը դեռ չէ հանդարտած։

Մասնաւորապէս արտասահմանի և գաւառի հայութիւնը նորանոր բողոքի միտինգներով իր համամտութիւնը ցոյց կուտայ հայոց պատրիարքին բողոքներուն, ինչ որ աւելի կը զօրացնէ պատրիարքարանի դիրքը հանդէպ կառավարութեան։

Արշարունի պատրիարք շաբթուան ընթացքին շարունակեց իր բերանացի և գրաւոր դիմումները— ինչպէս նշանակուած են Կ. Պոլսոյ մամուլին մէջ օրը օրին— սակայն տակաւին դրական արդիւնք մը չէ տեսնուած Հայաստանի մէջ, ուրկէ կացութեան ծանրութիւնը մատնանիշ ընող հեռագիրներ կը հասնին։

Հայոց յուզումը իբր բարոյական ճնշում Բ. Դրան վրայ իր ազդեցութիւնը ունեցաւ, և կեդրոնական կառավարութիւնը լրջօրէն հայերը գոհացնող տնօրինութիւններ ընելու տրամադրութիւն ցոյց կուտայ։ Սակայն կերևայ թէ կամ գաւառներու պաշտօնեաները չեն գործադրեր կեդրոնին հրահանգները, կամ կեդրոնին հաւաստիքները կեղծ են։

Սակայն որոշ բան մը ըսելու կարելիութիւն չկայ, քանի որ դրական ապացոյցներ կը պակսին այս երկու ենթադրութիւններէն մէկն իբր ճշմարտութիւն ընդունելու համար։

Բայրամի երրորդ օրը գումարուեցաւ մինիստրներու մասնախումբը Հայաստանի բարեկարգութեանց հարցով զբաղելու համար։

Այդ մասնախումբը գումարուած է Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեանի բնակարանը իր իսկ մասնակցութեամբ։ Ներկայ գտնուած են նաև ներքին գործերու մինիստրը, Ալի Դանիշ-բէյ, Վանայ և Բաղէշի նորընտիր կուսակալները, Կեսարիոյ և Նիկոմիդիոյ նախկին կառավարիչ Ջէմալ-բէյ, որ նոյն օրը Խարբերդի կուսակալ կարգուած էր, ինչպէս նաև Սամսոնի կառավարիչ Յովհաննէս Պօյաճեան։

Այս գումարման ոգին եղած է հայ մինիստրը, որուն յանձնարարուած էր վարչապետ Ղազի Մուխթար փաշայէն Հայաստանի բարենորոգմանց համար միջոցներ խորհիլ, երբ պատրիարքին այցելութեան միջոցին, Նորատունկեան էֆ.— որ պատահաբար գտնուած էր հոն— միջամտելով պատրիարքին խնդրանքները նկատի առնելու անհրաժեշտութիւն ցոյց տուած էր։

Նորատունկեան էֆ. ի տան մէջ գումարուած այս մասնախումբին որոշումները, ինչպէս ամեն հայ կընդունի, շատ նպաստաւոր են ազգին։

Մասնաւորապէս հայոց գլխաւոր չարիքը, գլխաւոր ցաւը եղող հողային խնդրոյն համար առաջարկուած լուծումը կը ներկայացնէ մեծ առաւելութիւններ։

Նախ հայոց համար բաղձալի էր, որ այս խնդիրը կարգադրուէր վարչական եղանակով և ոչ թէ դատական միջոցներով, որոնք սպառիչ են և հողը կրկին գնելու ստիճան ծախք պատճառելէ զատ կրնան երկար տարիներ ալ ձգձգելու պատճառ դառնալ։

Հիմա որոշուած եղանակը, ինչպէս կը տեսնուի, վարչական է։ Տեսակ մը իրաւարարութեամբ պիտի կարգադրուին վէճերը։ Յանձնաժողովները կը բաղկանան կէս առ կէս հայ և իսլամ անդամներէ։ Հայ անդամներէն մէկը պիտի ըլլայ տեղւոյն առաջնորդը, որ անշուշտ ամենէն աւելի մօտէն գիտակ է խրողութիւններուն։

Վէճերը ոչ միայն պիտի կարգադրուին իրաւարարութեամբ, այլ նաև յանձնաժողովներն արտօնուած են իրաւախոհութեան ալ դիմելու դրամական փոխարինութեամբ գոհացնելով իրարու հետ միևնոյն հողին վիճող կողմերը։

Ասոր համար կառավարութիւնը պիտի յատկացնէ կարևոր գումար մը։

Դարձեալ դիտելի է, որ յանձնաժողովները տեղւոյն վրայ և տեղացիներէ կազմուիլ որոշուած ըլլալն ուրիշ առաւելութիւն մըն է, վասնզի եթէ կեդրոնէն շրջուն յանձնաժողով մը խրկուէր, հազիւ 10 տարիէն կրնար աւարտել այս խնդրոյն կարգադրութիւնը։

Մինչ հիմա, տեղւոյն վրայ, առանց եղանակին անպատեհութիւնները նկատի առնելու, կարելի է գործի ձեռնարկել և արդիւնքի մը հասնիլ։

Միւս տնօրինութիւններուն վրայ խօսիլ աւելորդ կը համարինք, վասնզի ամենէն կարևորը այս է և ցաւին բուն արմատը հոս է։

Եւ երևակայեցէք, թէ Դաշնակցութիւնը այս խնդիրը կարգադրելու փառքը իրեն սեփականացնելու համար 4 տարի դատապարտելի անտարբերութեամբ մը Ադանայի 10,000 զոհերուն բացած անդունդը կոխոտեց անցաւ և Իթթիհադի պնակները լիզեց, և սակայն չյաջողեցաւ, այլ իր արհամարհած, ծաղրած, հայհոյութիւններով պատուած Նորատունկեանը, յարմար առիթը գտած ատեն, յաջողեցաւ կարգադրել։

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ԿՈՐԱԾ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ*)

—

Դեռ շատ առաջ մեզնից, երբ մարդիկ յաճախ կարողանում էին երջանիկ լինել, երբ երկինքը լսում և կատարում էր մարդկանց կամեցածը՝ այդ ժամանակ ահա ապրում էր Գանկէսի չքնաղ ափերում Նեմրուդ արքան, երկրում՝ առաջինը, երկնքում երկրորդը։

Նա հզօր էր այնքան, որ աշխարհում ոչ ոք չէ եղել, հարուստ՝ որքան մտածել կարելի է։

Սակայն արքան երջանիկ չէր զգում. նրա հոգին փնտրում էր չեղածը, ինչ չէ ունեցել ոչ ոք լուսնի տակ։

Տանջում էր նրան անյագ ցանկութիւնը մի սուկալի, մի նոր բանի, որից այրվում են կզգացմունքները, որի առաջ անգոյն է ամբողջ բաղդն աշխարհի։

Կամեցաւ դառնալ տէրը աշխարհի բոլոր գեղեցիկների։

Կանչեց Նեմրուդը մի օր իր մտերիմ խորհրդականին և ասաց նրան.

— Վճռել եմ հաւաքել աշխարհի բոլոր գեղեցիկներին, պահել մի դղեակում, նոյնպէս գեղեցիկ։ Պատրաստիր ինչ պէտք է, անցիր վաղվանից գործի։

Սարսափից խորհրդականը, սփրթնեց որպէս թուղթ և ասաց.

— Թող լինի այն՝ ինչ որ երկրի տէրն է կամենում։ Բայց լսիր, արքայ, լված է պապերից, որ մարդ ստեղծվածը երբեք չի լինի տէրը գեղեցկի։

Արքան խոժոռեց, ոչինչ չասաց, ձեռքով շարժում արաւ։

Խորհրդականն հասկացաւ, որ անփոփոխելի է արքայի կամքը և շտապեց կատարել այն՝ պարուրված մահվան սոսկումով կատար չածելու դէպքում։

—

Քիչ ժամանակից յետոյ բոլորը ցոյց էին տալիս արքայի դղեակը՝ Գանկէսի սքանչելի հովիտներից մէկում, որտեղ հաւաքել էին աշխարհի բոլոր գեղեցիկներին։

Այնտեղ բերված էին աշխարհի չորս ծայրերից բոլոր գեղեցիկ կանայք, կենդանիներից ամենից չքնաղները, բոյսերից՝ ընտիրն ու անթառամը։

Պարծենում էր արքայի խորհրդականը, մտածում. «Արքան անշուշտ գոհ կը լինի ինձանից. ես վար բերի աննկատելի կերպով դրախտը երկնքից»։

Նայեց ամենին Նեմրուդը, դիտեց ամեն ինչ և մի բոպէ գոհ մնաց, երջանիկ զգաց...

Միայն մի բոպէ։

Սոսկալի միտքը առաջ էր սողում։

Եւ սոսկալով արքան ցանկութիւն զգաց, որ բոլոր գեղեցիկներն աշխարհի երկրպագեն իրան, որպէս Բուդդային։

Ցայտնեց խորհրդականին՝ ինչ մտածում էր։

Սա զունատվեց, ընկաւ և ոչինչ չը կարողացաւ խօսել։

Սակայն արքայի խօսքը մէկ էր, կամքը անյողդողդ։

Բայց Բուդդան, որ համբերում էր նրա ամեն մի քմահաճոյքը, զայրացաւ աստուածային բարկութեամբ, նզովեց երկրի արքային, ասաց.

— Եւ ոչ մէկը մարդկանցից չը պիտի գտնի գեղեցիկն աշխարհում։ Ապրէք տանջվեց յաւսով հասնելու նրան... սակայն երբէք. մահն է նրանից աւելի մօտ։

Եւ մի ակնթարթում ծխի մէջ անյայտացաւ գեղեցիկ դղեակը, բոլոր ձեռք բերված գեղեցիկների հետ։

Արքան լուռ էր. հոգում՝ փոթորիկ։

Եւ այն օրից ոչ մէկը մարդկանցից չէ գտնում գեղեցկութիւնը։

Մ. Բէջանեան

*) Բովանդակութիւնը լսել եմ մի պարսիկից։

ԱՇՆԱՆ ԵՐԳԵՐԻՑ

—

Պատուհանս հեծեծում է ցաւագար հողմերի անհնանում հարուածների տակ։

Անձրևի մանր հատիկները բիւրեղի նման պչում են ապակիներին և փոքրիկ առուակներով լճանում պատուհանիս առաջ։

Սիրտս դողում է. կարծես հոգուս մէջ է անձրևում։

Պարտէզի սգաւոր ծառերը խոնարհվել են դէպի պաղշամը և լուռ թախծում են մեռած հոգով։

Սանդուղքներից իջնում եմ պարտէզ՝ ունկնդրելու մահվան անխօս մեղեդիներին։

Նստում եմ առաջին իսկ պատահած նստարանի վրա և հայեացքս գցում անյայտ հեռուները, ուր վերջալոյսի թոյլ, բոսորոտ փայլն է հանգչում։

Շուրջս անյոյս ձայների մի սև շղթան է։ Ես լսում եմ մահացող յոյզերի սև հեգերը։

Ծառերի սգաւոր տերևները սվվալով թափվում են գլխիս, ոտքերիս տակ։ Թօշնած ծաղիկները գլուխները խոնարհում են գետին և կարապի նման երգում իրանց մահվան երգը։

Ի՞նչ վշտոտ է ծառերի տերևաթափը...

Ի՞նչ տխուր է անբեջել մահացող ծաղիկների մօտ։

Թւում է, թէ այլևս երբեք գարուն չէ գալու... Վարդերը երբեք չեն ծաղկի։

Եւ գարնան տենչանքն աւելի է փոթորկում խեղճ հոգուս մէջ։

Դալար վարդի թերթիկները մէկիկ-մէկիկ կծկվում են աշնան փափուկ սաւանմանիքների տակ։

Վշտացած հոգով ընկնում եմ ցողապատ ծաղիկների չորացած թփերի վրա և գլուխս թօշնած տերևների մէջ թաղած անվերջ հեկեկում անխօս ընկերներիս մահը, որոնք ծածկվելով ձմրան ձիւնի տակ՝ կը միանան յաւերժութեան հետ։

Վախենում եմ թփից պոկվելուց՝ սկսեն մաղել ձիւնի մարմանդ փաթիլները... Եւ այլևս նրանց չեմ տեսնի։

Բայց նա կը գայ այս գիշեր, հէնց այսօր։

Կարծես ձեռ է։ Ձեռքերով փորում եմ ձիւնի սպիտակ սաւանը՝ ծաղիկներս բացելու համար։

Ի՞նչպէս կը ցանկայի նորից տեսնել նրանց մահը ձիւնից դեռ առաջ...

Ի՞նչ տխուր է այս աշունը...

Խ. Բոբեան

ԿԱՐՄԻՐ ՈՒ ՍՊԻՐՈՒՆ ԾԱՂԻԿՆԵՐ

—

Քո ճանապարհը ես կը զարդարեմ ծաղիկներով, կարմիր ու սպիրուն ծաղիկներով, և դու կը գաս որպէս արձակ դաշտերի սիւքը, կամ որպէս աղօթքը իմ մայր մըտքերի միջից. և երբ քո շրջազգեստի շրշիւնը լսեմ ես, այնժամ կառանձնանամ քեզ չը խանգարելու համար, որովհետև դու աստուածային ես և գեղեցկութիւնն ես բերում քեզ հետ։

Եւ դու կանցնես այդ ծաղիկների վրայով որպէս անապատների թագուհին հպարտ ու գեղեցիկ, և չես թեքի հայեացքդ գէթ մի անգամ ինձ նայելու համար, որը այդ ժամանակ կծկված կը լինի մօտակայ պատի տակ, քեզ լսելու համար։

Ու ես լուռ կը հետևեմ քեզ, արցունքը աչքերիս և հոգուս մէջ քո գեղեցկութիւնը վերապրելով, և երբ դու կը շրջվես դէպի ինձ, ես նորից կը ծածկվեմ պատերի տակ և երբեք չեմ ասի թէ ես ներկայ եմ և հետևում եմ քեզ։

Այդպէս հպարտութիւնն է թելադրում ինձ վարվել քեզ հետ իմ մասին չը յիշելով, և այդպէս սէրն է տանջում ինձ ստիպելով ծաղիկներ ցանել քո ոտերի տակ, կարմիր ու սպիրուն ծաղիկներ։

Եւ երբ իմ մասին որևէ կարծիք կազմելիս լինես, յիշիր այդ երկու վարմունքիս պատճառները առանձին-առանձին և ապա դատապարտիր ինձ, որովհետև ես երիտասարդ եմ և չեմ կարող տանել քո կարծիքների ամենափոքր շեղումը իմ վերաբերմամբ։

Ու երբ այդ քննադատութիւնից յետոյ կարժանացնես ինձ քո ուշադրութեան, այնժամ կասեմ քո ականջին շատ բարձր ու գեղեցիկ. «Այդ մենք ենք, որ վարդեր ենք ցանում ձեր ոտերի տակ, փողոցները ջրում փոշի չլինելու համար, և ամայի քաղաքներում պարտէզներ կանաչեցնում ձեր զբօսանքի համար»։

Եւ այդ բոլորից յետոյ դուք դարձեալ անուշադիր էք դէպի մեզ, կարմիր ու սպիրուն ծաղիկներ։

Ա. Ջանեան

Դաշնակցութեան շփացուցած տղան՝ Պետրոս Հալաճեան, իր մինիստրութեան շրջանին տեսնուեցաւ թէ և ոչ մէկ ազգային ցաւի հիմնական դարման տարաւ, այլ ընդհակառակը, կողմնակալ չերևալու համար իր Ջավիդ, Ջահիդ և Թալէաթ ընկերներուն, աւելի թիւրք ձևացաւ, քան անոնք։

Նորատունկեանը քննադատեցին իր հանրօգուտ շինութեանց մինիստրութեան շրջանին, թէ այդ պաշտօնատունը հայերով կը լեցնէ։ Հայերը կրնային քննադատել, և իրաւամբ, թէ Հալաճեանն ալ՝ ի վաղուց հետէ ամենէն շատ հայ պաշտօնեայ ունեցող այդ պաշտօնատունը հայերէ կը դատարկացնէ՝ մէկիկ-մէկիկ ձամբելով հայ պաշտօնեաները։

Հալաճեան՝ թիւրքէ մը աւելի թիւրք էր այն ատեն—հիմա ևս նոյնը կը մնայ անտարակոյս—մինչ Նորատունկեան իրապէս հայ է, զգացմամբ և համոզումներով։

Իր մինիստրութիւնը՝ ամենէն քիչ յարաբերութիւն ունի մեր պատրիարքարանի հետ, և հակառակ անոր, որ ի՛նքն այնքան կնճռոտ խնդիրներ ունի լուծելիք, կը հետաքրքրուի հայոց պատրիարքարանի խնդիրներով և անոնց ուժ կուտայ մինիստրներու խորհուրդին մէջ։

Արշարունի պատրիարքի ամեն խնդրանքին և հարցումներուն Նորատունկեան յօժարակամ կունկնդրէ, թելադրութիւններ, խորհուրդներ և միջոցներ կուտայ։

Առանց իր ազդեցութեանը և կորովի միջամտութեան՝ երբէք հաւատալի չէ, թէ կառավարութիւնը լրջօրէն ձեռք առնէր Հայաստանի բարեկարգութեան խնդիրը։

Այս կերպով Նորատունկեան իր մինիստրական պաշտօնը կը կիրարկէ ի նպաստ ազգին, մինչ իր տեղ եթէ գտնուէին ուրիշներ—ինչպէս Հալաճեան—թերևս բոլորովին մոռնային իրենց հայ ծնած ըլլալը։

Շատ ցաւալի բան է տեսնել սակայն, որ իրենց մեծութիւնը և ազդեցութիւնը ի նպաստ ազգին գործածող այս տեսակ ուժերու դէմ կը կանգնին ազգին «փրկիչները» ըլլալու յաւակնողները և կուզեն վարկաբեկ ընել, փոխանակ ուժ տալու և խրախուսելու։

Գոնէ այս պերճախօս արդիւնքներու առջև ամօթահար մնային։ Սակայն կրնան շարունակել անոնք իրենց ճամբան. Նորատունկեան գիտէ զանոնք նկուն և ամօթահար թողուլ։

Պատմութիւնը ի նպաստ իրեն պիտի ըլլայ և այդ նախատինքները նոյնիսկ չպիտի կարենան հասնիլ անոնց գարշապարներուն, որոնք գիտեն իրեն պէս ազնուութեամբ և ուղղամտութեամբ աշխատիլ ի նպաստ ազգին։

Շառայլ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՅՕԳՈՒՏ «ՄՇԱԿԻ» ՖՈՆԴԻ

Ցուցակ «Միացեալի» Սղերդի շրջանակի նուիրատու ուսուցիչների

Վաղարշ Արշակունի՝ 30 ղրուշ, Պետրոս Շահինեան, տէր և տիկին Նազիրկանեան 20-ական ղրուշ, Դանիէլ Էմիրեան, Մանուկ Տէրօյեան, Նազարէթ Սիմոնեան, Գէորգ Ստեփանեան, Յակոբ Երէցեան, Մելիք Սիմոնեան, Երեմիա Երէցեան, Միքայէլ Գրիգորեան, Մուրադ Ժամհարեան, Արսէն Գրիգորեան, Միհրան Մանուկեան, Լեոն Ապտուլլահեան, Խաչատուր Յովհաննէսեան՝ 10-ական ղրուշ, օր. Սաթենիկ Քիլինճեան, Վահան Սանասարեան, Պետրոս Զաքարեան, Գասպար Պետրոսեան, Ղազար Տ. Գրիգորեան, Աւետիս Պչէրեան՝ 5-ական ղրուշ։ Համագումար՝ 230 ղրուշ։

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻ ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻՑ

XXV

Հայ թերթի թղթակցի դրութիւնը յայտնի է ամեն մարդու, ով փոքր ի շատէ հետաքրքրվում է հայ լրագրութեան և նրա աշխատակիցների դրութեամբ։

Անվերջ հալածանքների, ծաղր ու ծանակի մի փշոտ ուղի է այդ, որը շատ քչերն են կարողանում անցնել, և մեծամասնութիւնը յոգնած ու ուժասպառ՝ կէս ճանապարհից յետ է դառնում կամ թէ կնքում իր մահկանացուն։

Լրագիրը, տպագրական խօսքը մի ուժեղ աւտորիտէտ է ամեն տեղ և ամեն երկրում և նոյնիսկ աշխատանքի աղբիւր, իսկ հրապարակախօս կամ թղթակից լինելը մի պրոֆէսիա է, որ շատ լաւ և առատ վարձատրվում է։

Բայց մեզ մօտ, հայերիս մէջ այդպէս չէ։ Մեզ մօտ գրող և մանաւանդ թղթակից լինելը մի պրոֆէսիա չէ, որ կարողանայ կերակրել մարդուս, ապահովել նրա ապրուստը և այդպիսով անկախ դարձնել թղթակցին։

Անկախ եմ ասում, որովհետև մեզ մօտ շատ քիչ հրապարակախօսներ և համարեա ոչ մի թղթակից իրեն այդպիսին անկախ չէ. նրա ամբողջ գործունէութիւնը և գոյութիւնն իսկ կախված է ուրիշների քմահաճոյքից։

Եւ ահա հէնց այդ պատճառով էլ շատ ու շատ այնպիսի դէպքեր, որոնք անպայման պէտք է տեղ գտնեն լրագրութեան մէջ, այնպիսի աֆերաներ, որոնց պարզաբանելը լրագրութեան և նրա թղթակիցների պարտականութիւնն է, մնում են խաւարի քողով ծածկված, որովհետև մեզ մօտ թղթակիցը մի անկախ, իր կամքի անձնաւորութիւն չէ, այլ նա միշտ կախված է ուրիշների կամքից։

Մեր լրագիրներից և ոչ մէկը չունի և դեռ շատ երկար ժամանակ չի ունենայ իր յատուկ թղթակիցները այնպէս, ինչպէս որ եւրոպական և ռուսաց թերթերը, որոնց թղթակիցները այնպիսի վարձատրութիւն են ստանում իրանց աշխատանքի համար, որ միանգամայն ապահովված են լինում և ստիպված չեն լինում ուրիշ աշխատանքի դիմելու։ Մեր լրագիրների թղթակիցները բոլորն էլ իրանց ազատ ժամերն են միայն նուիրում գրելուն և զանազան պաշտօնների մէջ լինելով—օրինակ՝ ուսուցիչ, հաշուապահ, գործակատար, քահանայ և այլն—անկարող են լինում արձագանք տալ իրանց շուրջը կատարվող բոլոր երևոյթներին, հասարակութեան առաջը դնել այն բոլորը, ինչ որ կատարվում է իր շրջավայրում։

Օրինակ՝ մի քաղաքում՝ մեր թերթերից մէկի թղթակիցը ուսուցիչ է. դպրոցի հոգաբարձութիւնը կամ վարչութիւնը ապօրինի կարգադրութիւններ է անում, ուսուցումը դպրոցում անկանոն հիմքերի վրա է դրված և այլն։ Եւ ահա այդ բոլորի մասին թղթակից-ուսուցիչը անկարող է գրել, որովհետև նրան կարող են պաշտօնից զրկել և քաղցած ու ծարաւ դանէդուռը գցել։

Փառք Աստուծոյ, այդպիսի դէպքեր հարիւրաւոր անգամներ են պատահել։

Մի ուրիշ քաղաքում թղթակից է մի հաշուապահ կամ գործակատար և նա հնարաւորութիւն չունի տեղական տուզերից որևէ մէկի չահատակութիւնները հրապարակ հանել, որովհետև նրա պատրօնը կապեր ունի այդ անձնաւորութիւնների հետ և հակառակ դէպքում կարող է նրան փողոց շպրտել։

Այդպէս է ամեն տեղ, ամեն վայրում։

Ճիշդ է, շատերը կեղծանուններով են գրում անճանաչելի մնալու համար, բայց այդ միջոցն էլ չի օգնում և նրանց ով լինելը շատ շուտով է իմացվում, ու իրանց արժանի պատիժը այսպէս թէ այնպէս նրանք ստանում են։

Բացառութիւններ համարեա թէ չը կան ոչ մի տեղ։

Այդպէս է գիւղում և քաղաքում, այդպէս են վարվում ինտելիգենտ, կրթված մարդիկ և տգէտ, գիւղական կուլակները։

Ահա մի փաստ։

Իմ թղթակցութիւններիցս մէկը, դժբաղդաբար թէ բարեբաղդաբար, կպել է տեղական տուզերից մէկի քէֆին. և որովհետև Բագւում իմ ազգանունը ունեցող շատ մարդիկ կան, մի քանիսը նոյնիսկ իմ անուան սկզբնատառով, նա սկսում է նրանց մէջ փնտռել «Մշակի» թղթակցին, իսկական խուզարկուի պէս ամենքի վրա կանգ առնելով, ամենքին հետևելով և զանազան կասկածների տեղիք տալով նրանց մասին։

Առանձնապէս նա կանգ է առնում մէկի վրա, սկսում հետևել նրան այնքան, մինչև որ այդ խեղճի պատրօնը, իսկապէս կարծելով որ նա է «Մշակի» թղթակիցը և վաղը կարող է իր մութ գործերն էլ հրապարակ հանել, քիչ է մնում փողոց նետի նրան։ Եւ արտասուքն աչքերին՝ այդ խեղճ գործակատարը ինձ մօտ եր եկել և խնդրում, աղաչում, որ ես այսուհետև ստորագրեմ իմ ամբողջ անունս ու ազգանունս և ազատեմ նրան անտեղի կասկածներից, որոնք վաղ թէ ուշ կարող են նրան հացից զրկել։ Եւ ես ստիպված էի խոստանալ։

Ասացէք, մի՞թէ այսպիսի դժոխային պայմաններում թղթակիցը կարող է գործել, կարող է բացել հասարակութեան առաջ մեր կեանքի բոլոր ժահրոտ վէրքերը։

Ի հարկէ ոչ։

Հարկաւոր է որ թղթակիցը ազատ ու անկախ մարդ լինի, որ պաշտօնով կամ գործով ոչ ոքից կախում չունենայ, որպէսզի կարողանայ ազատ կերպով քննադատել ամեն մի վատ գործ, հասարակութեան առաջը դնել ամեն մի ստոր արարք, առանց վախենալու որ այդ բանը կարող է նրա ապագայի և ներկայի վրա որևէ ազդեցութիւն ունենալ։

Իսկ այդ հնարաւոր կը լինի միայն այն ժամանակ, երբ հայ թերթերը կարողանան վարձատրել իրանց թղթակիցներին և հնարաւորութիւն տալ նրանց լինելու միանգամայն անկախ։

Բայց այդ ե՞րբ կը լինի։

Բագու Վաղարշակ Թումանեան

ԱՀԱ ՁԵԶ ՓԱՍՏԸ

«Մշակի» մէջ մենք յայտնել էինք, որ մինչև այժմ ոչ մի քաղաք, ոչ մի հաստատութիւն, բացի Երևանի թեմի 25 ապերասան ուսուցիչներից, չեն որոշել յարել Թիֆլիսի Ցանձնաժողովին և տօնել ազգային մեծ յոբելեանը նոյեմբերի 26-ին. իսկ եթէ գտնվել են մի քանի հաստատութիւններ, որոնք յօժարութիւն են յայտնել, նրանք այդ արել էին Էջմիածնի որոշումը յայտնի լինելուց առաջ։

«Հորիզոնը», կամենալով ջրել մեր ասածը, մատնացոյց է լինում 4 տեղերի վրա. 1) Թիֆլիսի Ցանձնաժողովը, 2) Եգիպտոսի Հ. Բարեգործ. Ընդհ. Միութիւնը, 3) Վանի մասնաժողովը և 4) Կ. Պոլսի ազգային կենտրոն. վարչութիւնը, որոնք իբր թէ յարել են Թիֆլիսի Ցանձնաժողովի որոշման։

Ցոյց տալու համար, թէ ինչպէս յեղաշրջում է փաստերը «Հորիզոնը» և հնարում փաստեր կամ, աւելի պարզ ասած, ստութիւն գրում, մենք առաջ կը բերենք հետևեալ տեղեկութիւնը, որ տպված է Կ. Պոլսի բոլոր լրագիրներում, և մենք արտատպում ենք «Արմէնիա» լրագրից։

Ասկէ առաջ գրուած էր, թէ ուսումնական խորհուրդը կարգադրած է, որ հոկտ. 1/13-ին Պոլսոյ մէջ ալ վայելուչ կերպով տօնուի հայ տառերու գիւտին 1500-ամեակը և հայ տպագրութեան 400-ամեակը, և կազմած էր յանձնախումբ մը՝ պատրիարքին նախագահութեամբ։

Այս անգամ ուսումն. խորհուրդը այդ որոշումը պաշտօնագրով մը պատրիարքին յայտնելով՝ անոր ներկայացուցած է լիակատար ցանկը «այն անձերուն, որոնք յարմարագոյն կը նկատուին ի գլուխ հանելու արդիւնաւորապէս իրենց յանձնուելիք այս կարևոր գործը»։

Այդ անձերն են՝ Եղիշէ արքեպ. Դուրեան, Ռուբէն Զարդարեան, Երուանդ Տէր-Անդրէասեան, Երուանդ Օտեան, Թէոդիկ Լաբճինճեան, Ս. Սապահկիւլեան, Նշան Գօնտօյեան, Հ. Ս. Երեմեան, Հայկ Խոճասարեան, պրոֆ. Աբ. Տ. Յակոբեան, Շահան Պէրպէրեան, դօքտ. Ց. Թօփչեան, դօքտ. Վահան Տ. Ղազարեան, Հրանդ Ասատուր, Սիմէօն Զաւարեան, Յովհ. Հինդլեան, Բիւզանդ Քէչեան, Արամ Անտոնեան, Վահան Թէքէեան, Արշակ Ալպօյաճեան, Տիրան Չրաքեան, Մերուժան Պարսամեան, Միքայէլ Շամտանճեան, Հ. Սահակ Մովսէսեան, պրոֆ. Յակոբ Ճէճիզեան, պատ. Ա. Շմաւոնեան, Պետրոս Կարապետեան. դօքտ. Վ. Թորգոմեան, Գրիգոր Զօհրապ, Լևոն Սեղբոսեան, Օ. Զիֆթէ-Սարաֆ և Աբրահամ Հայրիկեան։ Նոյնպէս մէկ-մէկ ներկայացուցիչ Միացեալ Ընկերութեանց, Դպրոցասէր Տիկնանց, Ազգանուէր Հայուհեաց, Տիկնանց Միութեան և Հ. Բ. Ը. Միութեան, ինչպէս նաև վիէննական հայրերէն մէկը։

Արդեօք կարող է այժմ «Հորիզոնը» նորից պնդել, թէ Կ. Պոլսի կենտ. վարչութիւնը յարել է Թիֆլիսի յանձնաժողովի որոշման։

«Հորիզոնը» մի սուտ ևս գրում է, երբ թէ «Կ. Պոլսի կենտր. վարչութիւնը իր ձայնը յանձնարարել է Թիֆլիսի յանձնաժողովին, որպէս իր կողմից ներկայացուցչի»։ Սա սուտ է. ընդհակառակը Կ. Պոլսի թերթերը հաղորդեցին, որ կենտր. վարչութիւնը յանձնարարել է բանաստեղծ Յ. Յովհաննիսեանին և բանասէր Ս. Մալխասեանցին գնալ Էջմիածին իբրև ներկայացուցիչներ հոկտեմբերի 13-ին։

Գալով Թիֆլիսին, զուր է «Հորիզոնը» կարծում, որ Թիֆլիսի ինքնակոչ յանձնաժողովը կարող է իրանից ամբողջ Թիֆլիսը ներկայացնել։

ԲՈՂՈՔ 25 ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԱՐՄՈՒՆՔԻ ԴԷՄ

Մենք ստացանք հետևեալ հեռագիրը Նոր-Նախիջևանից սեպտեմբերի 14-ին.

«Նոր-Նախիջևանի հայոց թեմական դպրոցի ուսուցչական մարմինը, իմանալով «Մշակի» № 196-ից Երևանի թեմի մի խումբ ուսուցիչների որոշումը՝ կատարել հայ տպագրութեան և գրերի գիւտի յոբելեանը նոյեմբերին 26-ին, հակառակ Նորին Սրբութիւն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գէորգ V-ի կոնդակի, իր պարտականութիւնը համարեց սրանով արտայայտել իր բողոքը յիշեալ խմբին՝ նրա անխոհեմ և անկօրեկտ վարմունքի դէմ, որ կարող է վարկաբեկել ազգի Ընտրեալի հեղինակութիւնը և մտցնել անկազմակերպութիւն այն հաստատութեան մէջ, որի բարգաւաճման և զարգացման ծառայելու կոչված է յիշեալ խումբը»։

Ինչպէս երևում է, Նոր-Նախիջևանում աւելի են մտածում կաթողիկոսական հեղինակութեան մասին, քան Երևանի թեմի առաջնորդը և ինքն՝ Էջմիածինը։

ԻՍՐԱՅԷԼ ՕՐԻԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Ինչպէս արդէն յայտնի է, պատմութիւնը Իսրայէլ Օրիի գերեզմանը ցոյց է տալիս Աստրախանի հայոց եկեղեցու բակում, և չը նայելով որ երկար տարիների ընթացքում շատերի հետաքրքրութեան առարկայ է եղել այդ գերեզմանատեղին գտնելու հարցը, սակայն մինչև օրս էլ ոչ մի հետք չէ կարելի եղել գտնել... Այս ամառ Աստրախան էր եկել գործով Մոսկվայի Ցար. աւ. քահ. Պոպովեանը, որի հետ ունեցած խօսակցութեան միջոցին, երբ խօսք բացվեց Իսրայէլ Օրիի մասին, նա իբրև հին աստրախանցի հոգևորական, որ սպասաւորել է քաղաքի Կատարինէ եկեղեցում, յայտնեց, թէ ինքը միշտ մեծ զարմանքով է կարդում հայ լրագիրներում, որ Աստրախանում մինչև օրս չեն կարողանում գտնել Իսրայէլ Օրիի գերեզմանը, մինչդեռ ինքը 44 տարի առաջ Աստրախանից հեռանալիս շատ լաւ յիշում է այդ գերեզմանը...

— Ես հաստատ գիտեմ տեղը և իմ աչքերով եմ կարդացել նրա գերեզմանի վրայի արձանագրութիւնը. այդ գերեզմանը Կատարինէ եկեղեցու բակումն է, տեղն էլ շատ լաւ յիշում եմ, կուզէք՝ գնանք միասին, և ես ձեզ ցոյց տամ... Գերեզմանի վրա մարմարէ քար էր դրած, իսկ պատուանդանը՝ փայտից էր և այն ժամանակ էլ շատ խարխուլ դրութեան մէջ էր, այնպէս որ հաւանական է, որ իմ հեռանալուց շատ շուտ, նոյնիսկ մի տարուց յետոյ, այդ պատուանդանը քանդվէր...

Ես և զարմացել, և ուրախացել էի։

Նշանակած ժամանակին գնացինք Հ. Պոպովեանի հետ Կատարինէ եկեղեցու բակը։ Նա ցոյց տուեց գերեզմանի տեղը, բայց գերեզմանի ոչ մի հետք չէր երևում... Ցոյց տուած տեղից դէպի արևմտեան կողմ՝ շատ մօտ կան երկու գերեզմաններ, մարմարէ տապանաքարերով, որոնց վրայի պարզ գրված արձանագրութիւնից երևում է, որ դրանք թաղված են 1710 թւականին...

— Ահա հէնց այս գերեզմանների մօտին էր,—ասաց Հ. Պոպովեանը հաստատ կերպով ցոյց տալով տեղը.—ես զարմանում եմ, թէ ինչպէս ուրիշները, իմ ժամանակակից մարդիկ, չեն յիշում... մենք միշտ այստեղ էինք, ժամերգութիւնից յետոյ՝ մենք այս գերեզմանների վրա նստում և խօսում էինք և ես միշտ կարդում էի Իսրայէլ Օրիի անունը...

Հայր Պոպովեանի ցոյց տուած տեղը ունի փոքրիկ բարձրութիւն և այդ պատճառով էլ նա խորհուրդ տուեց այդ տեղը մի քիչ փորել և տեսնել՝ գուցէ, յիրաւի, պատուանդանը քանդվելուց յետոյ՝ տապանաքարը հողով է ծածկվել...

Մենք մի ժամ չափ ման եկանք այդ բակում, նորից ծանօթացանք եղած գերեզմանների և զանազան կոտրված տապանաքարերի հետ և վերադարձանք։

Մեր այս խօսակցութեանը ներկայ էին միաբան քահանան և ժամկոչը։

Իսրայէլ Օրիի մասին ասված է, որ նա մեռել է Աստրախանում և թաղվել է հայոց եկեղեցու բակում, մինչդեռ Կատարինէ եկեղեցին, ուր ցոյց է տալիս Հ. Պոպովեանը նրա գերեզմանը, շինվել է 1780-ական թւականներին, հետևապէս Օրիի մահվան տարին (1711 թ.) այնտեղ եկեղեցի չէ եղել, այլ միայն գերեզմանատուն. միւս կողմից էլ չէ կարելի չը հաւատալ ականատես վկայի ասածներին...

Գուցէ կատարված փոքրիկ պեղումը մի որևէ լոյս կը սփռի այդ գերեզմանի վրա...

Ս. Ք. Ասլանեանց

Աստրախան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Ընթացիկ կեանքը Բագւում

Բագու, 9 սեպտեմբերի

Եղանակները տաք են, կարծես յուլիս, օգոստոս ամիսները լինեն. մարդիկ դեռ ամառվայ հագուստի մէջն են։ Պետական, քաղաքային և եկեղ.-ծխ. դպրոցները սկսել են դասաւանդութիւնները. քաղաքային դպրոցների մէջ եղած փոփոխութիւնը այն է, որ դպրոցների վերատեսուչ է ընտրված և հաստատված բանաստեղծ Յով. Յովհաննիսեանը։

Հասարակութեան խօսակցութեան նիւթը տեղիս հայոց Ս. Հռիփսիմեան օրիորդաց դպրոցի աւագ ուսուցչի խնդիրն է։ Այդ դպրոցը ունի 15 ուսուցիչ-ուսուցչուհիք և 7 բաժանմունք. աւագ ուսուցիչը Սիմոն Հովեեանն էր, սակայն օգոստոսի 5-ին 12 հոգաբարձուներից 5-ը ժողով գումարելով՝ որոշում են աւագ ուսուցիչ չունենալ, որի մասին դասերը սկսվելուց մի քանի օր առաջ յայտնում են Հովեեանին։ Վերջինս դիմելով թեմիս առաջնորդին՝ գործը հասցրել է այն տեղին, որ Եղիշէ աւ. քահանային կարգադրված է քննութիւն բացել։

Կենսական մթերքները, մանաւանդ մրգեղէնը, չափազանց թանգ են, չունևոր, չքաւոր և միջակ դասակարգի ապրուստի պայմանները ծանր են։

Հաստատ աղբիւրներից իմացանք, որ Մանթաշեան ժառանգները իրանց նաւթային արդիւնաբերութիւնը վաճառել են օտար ընկերութեան (ասում են՝ նոր կազմված «Ստանդարտ» ընկ.). գործերը 2—3 ամսից յետոյ կը յանձնվեն։

Ծախել են «Մոսկովսկի-Կավկազ. ընկ.» նաւթահանքը նոյնպէս օտարի։ Այդ երկու ֆիրմաների բանւորների, ծառայողների և արհեստաւորների 60%-ը հայեր են, որոնց դրութիւնը, ինչպէս ցոյց է տուել օտարներին վաճառված հայկական ֆիրմաների անցեալը, ապահով չէ։

Վաճառականների սնանկութիւնները մեզանում այլևս նորութիւններ չեն և անցել են սովորական երևոյթների շարքը։

Ս. Գարագաշ

Նորութիւններ Բանանցից

Բանանց գիւղ (Գանձ. գ.), 14 սեպտ.

Մայիսի 15-ից մինչև այժմս մեր գիւղում ոչ մի կաթիլ անձրև չէ եկել։ Բոլոր վարելահողերը չորացան, կարծրացան, ծառերի տերևները դեռ յուլիս ամսից սկսեցին դեղնել, կարծես թէ աշուն լինէր։

Պտուղը թէև անցեալ անժամանակ տեղացած ձիւնի պատճառով այնքան էլ չը կար, բայց եղածն էլ երաշտը չորացրեց։ Խաղողը այս տարի խիստ առատ է և համեղ. միայն մի բան փչացնում է վերջինիս գործունէութիւնը. գիւղիս ժողովուրդը դեռ չէ իմանում ամեն բանի ժամանակը։ Սկսում են խաղողը անժամանակ քաղել և գինի պատրաստել, որից գինին շատ թթու է լինում։

Բանանցի ծխ. երկսեռ հինգդասեան ուսումնարանում դասաւանդութիւնը դեռ ևս չէ սկսվել, չնայելով իր ժամանակ ուսուցիչներ չը վարձվելուն։ Ինչպէս երևում է, մեր խեղճ մանուկները դեռ ևս շատ են թափառելու դրսում։

Մօտ օրերում գաւառապետը յարձակում գործեց մի թուրք աւազակախմբի վրա, որի ընթացքում սպանվեց աւազակապետը, ինչպէս և մի աւազակ։ Հետապնդումը դեռ ևս շարունակվում է։

Վռամ. Եպիսկոպոսեան

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Քաղաքական գործ

Սեպտեմբերի 19-ին Երևանում, Թիֆլիսի դատաստանական պալատը դասակարգային ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ քննելու է Միղրի գիւղի 34 բնակիչների գործը, որոնք մեղադրվում են նոր պատժագրքի 125-րդ յօդուածով, իբր Միղրիի «գիւղացիական միութեան» անդամներ։

Մեղադրեալներին պաշտպանելու են երդուեալ-հաւատարմատար Տիգրան Յովհաննիսեան և երդուեալ-հաւատարմատարի օգնական Ալէքսանդր Պապովեան։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ «Մշակի» հետևեալ համարը Մեռելոցի տօնի պատճառով լոյս կը տեսնի չորեքշաբթի, սեպտեմբերի 19-ին։

✦ Հայրենական պատերազմի 100-ամեայ յոբելեանի առիթով Թիֆլիսի հրէաների համայնքը ևս ուղարկեց ամենահպատակ հեռագիր։ Սեպտ. 13-ին տեղիս սինագոգում Թիֆլիսի ռաւինապետի օգնական Կանդէլակին հրէայ համայնքի ներկայութեամբ կարդաց Նորին Մեծութեան ամենաողորմած շնորհակալութիւնը։ Ներկայ եղողները երեքս ուռա աղաղակեցին ի պատիւ Կայսեր, իսկ ռաբբին կատարեց գոհաբանական մաղթանք Թագաւոր Կայսրի և Կայսերական Գերդաստանի արևշատութեան համար։

✦ Սեպտ. 13-ին, երեկոյեան ժամը 7 և 28 րոպէին Թիֆլիս ժամանեց Բորժոմից Նորին Բարձրութիւն Մեծ Իշխան Նիկոլայ Միխայլովիչը։ Մեծ Իշխանի արտակարգ գնացքի գալու ժամանակ Թիֆլիսի երկաթուղու կայարանում գտնվում էին Կովկասի Փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վորոնցով-Դաշկով և այլ պաշտօնական անձինք։ Կայարանը զարդարված էր դրօշակներով ու ծաղիկներով։ Մեծ Իշխանը և Փոխարքան համբուրվեցին և արքայական սենեակներում մի երկու րոպէ մնալով բաց կառքով մեկնեցին պալատ։

✦ Հոկտեմբերի 10—12-ին Էջմիածնում Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կարգադրութեամբ նշանակված է թեմական տեսուչների, թեմական դպրոցների հոգաբարձական և ուսուցչական մարմինների ներկայացուցիչների ժողով, որ պէտք է զբաղվէ թեմական դպրոցների ծրագրի մշակման գործով։ Այդ առիթով, այսօր, սեպտ. 16-ին, նշանակված է Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութեան և ուսուցչական մարմնի խառն ժողով ներկայացուցիչներ ընտրելու համար։

✦ Կ. Պոլսից «Баку»-ի թղթակիցը հեռագրում է, որ, ինչպէս հաղորդում են, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը մեկնում է Պետերբուրգ միջնորդելու. Ջարդերի ենթակայ հայերին պաշտպանելու մասին։ Որքան մեզ յայտնի է, Կաթողիկոսը բնաւ Պետերբուրգ գնալու մտադրութիւն չունի այդ նպատակով։

✦ Սեպտեմբերի 30-ին Էջմիածնում կայանալիք միւռոնօրհնութեան հանդէսի առիթով կանչված են ներկայ լինելու բոլոր թեմական առաջնորդները և կառավարիչները։

✦ Պարսկաստանում շահսէվան աւազակաբարոյ ցեղերի դէմ գործող ռուսաց զօրամասի հրամանատար գեներալ Ֆիդարովը Կովկասի Փոխարքայից կանչված է Թիֆլիս զեկուցումն տալու շահսէվանների հարցի դրութեան մասին։

✦ Այսօր «Кавк.»-ի աշխատակից Պաւլովի յոբելեանը կը շնորհաւորէ «Մշակի» կողմից Հ. Առաքելեանը։

✦ Ռոստովում համալսարան, իսկ Թիֆլիսում պոլիտեխնիկում բանալու գործի իրականացումը մօտիկ ապագայի գործ է։ Հաւանական է, որ Ռոստովում համալսարանը առաջինը բացվի։

✦ Այսօր, երեկոյեան ժամը 8-ին տեղի կունենայ Թիֆլիսի հասարակական ակումբի բացումը նոր շինութեան մէջ—Աբասաբադսկայա հրապարակի վրա (Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան շինութեան մէջ)։ Քննադատ և դասախօս Այխենվալդը կը կարդայ հետաքրքրական դասախօսութիւն Կնուտ Համսունի մասին։ Դասախօսութիւնից յետոյ կը լինի զրոյց։

✦ Հասարակական ակումբում երեկոյթները տեղի կունենան շաբաթ օրերը։

✦ Բագւում քաղաքագլխի պաշտօնի համար Թիֆլիսի հողային բանկի կառավարիչ Պալովի թեկնածութիւնը ապահովված պէտք է ընդունել, քանի որ Փոխարքային մօտ եղող անձինք յայտնել են թէ կոմսը դէմ չէ այդ թեկնածութեանը։

✦ Թիֆլիսում սպասվում է Ռուսաստանի ճապոնական դեսպան Մոտոնոն։

✦ Այսօր Արքունական թատրոնում կը տրվի երկրորդ ներկայացումը։ Օպերային խումբը կը ներկայացնէ Ռուբինշտէյնի «Դեմոնը»։

✦ Թիֆլիսի դումայական վերստուգիչ յանձնաժողովի քարտուղար ընտրվեց ժուռնալիստ Ն. Կուլինը։

✦ Ներկայումս Ռոստովումն է գտնվում 3-րդ Պետական Դումայի անդամ հայազգի

Աջեմեանը։ 4-րդ Պետական Դումայի համար Աջեմեանի թեկնածութիւնը ապահովված է, թէև ինքը մտադիր է չընտրվել։

Քաղաքային առաջի ապաստարանում անցեալ օգոստոս ամսում գիշերել են 71 ազգամարդ 779 անգամ։ Նրանք ըստ ազգութիւնների բաժանվում են հետևեալ կերպով. ռուսներ՝ 31 ազգամարդ, հայեր՝ 25 ազգ., վրացիներ՝ 11 ազգ., լեհեր՝ 2 ազգ., գերմանացիներ՝ 1 ազգ., այլ ազգութիւններից՝ 1 ազգ.։

Դասախօս Այխէնվալդը այսօր մեկնում է Բագու, ուր կը կարդայ մի դասախօսութիւն, յետոյ կը մեկնէ Մոսկվա։

Էջմիածնից մեզ գրում են սեպտ. 12-ից. «Այսօր առաւօտեան, Ներսիսեան լիճում երևաց մի խեղդված։ Նրա շորերի մի մասը դրված էր լճի ափին, իսկ միւս մասը իր վրա էր։ Տանուտէրի հրամանով, երբ նրա դրսի շորերը պտրեցին, միայն գրպանում երևաց ծխախոտը և թուղթը։ Հասակով կը լինէր 40—45 տարեկան։ Ոչ ոք չէ իմանում, թէ ինքն է իրան խեղդել, թէ ուրիշներն են խեղդել»։

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կ. Պոլսից հեռագրում են, որ ռուսաց և ֆրանսիական դեսպանները Բ. Դրանը հարց տուին հայկական վիլայէթներում տիրող դրութեան մասին։

Կ. Պոլսից հեռագրում են, որ հայկական շրջաններում խօսում են, թէ իբր Ջարդերը հետևանք են «Մ. և Ա.» կոմիտէի պրոպագանդայի։

Չերնօգորական թագաւոր Նիկոլան «Б. Вѣд.»-ի թղթակցին յայտնեց, թէ Ռուսաստանի շահերը նա գերադասում է Չերնօգորիայի շահերից և որ նա հնազանդվելով Ռուսաստանի կամքին՝ հրամայեց չերնօգորցիներին սուրը պատեանը դնել։ «Ռուսաստանը գիտէ ինչ որ անում է, և ուրեմն քանի Ռուսաստանը իրան պատրաստ չէ զգում կռւելու յանուն սլաւօնականութեան, մենք ևս կռւի չենք սկսի»—ասել է թագաւորը։

Պետերբուրգից հեռագրում են, թէ իբր Ռուսաստանը յայտնել է Սերբիային, Բուլղարիային և Չերնօգորիային, որ ոչ մի հանգամանքում նա չի օգնի նրանց պատերազմի դէպքում։

Բուլղարական զօրքերի զօրախաղերը ցոյց տուին նրանց վերազանց դրութիւնը։ Զօրքերը միաբերան կռւի են աղաղակում։ Շուտով յայտարարվելու է ընդհանուր զօրաժողով ամբողջ Բուլղարիայում։

Սօֆիայից հեռագրում են, որ պահեստի զնդերն արձակվեցին։

Խաղաղութեան միջազգային կոնգրեսին Ժընևում, մասնակցում են 700 ներկայացուցիչ 20 պետութիւնների կողմից։ Համաձայն կին-գրող Սեվէրինի, կոնգրէսը ընդունեց, որ օրէնսդրական և կոմմունալ հաստատութիւնների ընտրութիւնների ժամանակ պէտք է ձայն տալ միմիայն պասիֆիստների օգտին։

Բալմօրալում վերաքննվելու է 1907 թ. անգլո-ռուսական համաձայնութիւնը։

Թէ որ աստիճան սօցիալիզմը աճում է Գերմանիայում, երևում է հետևեալ փաստից. կուսակցութիւնը ներկայումս ունի մօտ 1 միլիօն ակտիվ անդամներ, ունի 86 պարբերական հրատարակութիւններ 1.500,000 բաժանորդներով։ Կենտրօնական «Vorvarts» օրգանը լոյս է տեսնում 165,000 օրինակ։ Կուսակցութեան եկամուտը կազմում է 785,000 ր.։ Կուսակցութեանը յարված բանւորների թիւը հասել է 2.320,986-ի։ 1903 թ. րէյխստագում կային 103 սօցիալիստ, իսկ այժմ 110։

Ամբողջ Չինաստանում հաստատվեցին պատերազմական-ծովային դատարաններ զինւորական ապստամբներին և հակահանրապետականներին դատելու համար։

Եապօնիայում տայֆունը սկսել է աննկարագրելի գժբաղդութիւններ առաջ բերել։ Մի քանի քաղաք ոչնչացել և հազարաւոր մարդիկ զոհվել են։

Ռուսաց արդարադատութեան մինիստրը արգելեց տեղեկութիւններ տալ մամուլին Կուտոմարի բանտում տեղի ունեցած ցաւալի դէպքերի մասին։ Քննութիւնը պարզել է, որ յիշեալ բանտում բանտարկեալները մօտները թոյն են ունեցել։

Պօրտուգալական նախկին թագաւոր Մանուէլը գալիս է Եալտա։

Խմբագիր՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲԺԻՇԿ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ
ՎԵՐԱԴԱՌՆԱԼՈՎ վերսկսեց հիւանդների ընդունելութիւնը։
Բէբուտովսկայա փողոց, № 33.
(ա.օ.) 377. 3—2

Золотая медаль Лондонъ 1893 г.
ОСТЕРЕГАТЬСЯ ПОДДѢЛОКЪ!
ПРОВИЗОРА
Г. Ф. ЮРГЕНСЪ
БОРНО-ТИМОЛОВОЕ МЫЛО
ОТЪ ПОТА, ЗАГАРА, ВЕСНУШЕКЪ, УГРЕЙ, ПРЫЩЕЙ И ЖЕЛТЫХЪ ПЯТЕНЪ.
БЛАГОВОННОЕ ТУАЛЕТНОЕ МЫЛО ВЫСШАГО ДОСТОИНСТВА
ПРОДАЕТСЯ ВЕЗДѢ
1 кус. 50 к. ½ кус. 30 к.
Главный складъ у Г. Ф. Юргенсъ, Москва.
(М. 5874) 24—16

„Մշակի" խմբագրատանը վաճառվում են
հետևեալ վիպական երկերը.

1) ՋՀՈՒԴ ԲՈՒՇԱՆ, վէպ Պարսկաստանի կեանքից, Շահրիարի . 1 ր. —
2) ԻՆՆՍՈՒՆ ԵՐԵՔԸ, մեծ վէպ Վ. Հիւգօյի, թարգմ. Ա. Սաֆարեանի 1 ր. 50 կ.
3) ՈՒՐԱՆԻԱ, աստեղագիտ. վէպ Կ. Ֆլամարիօնի, թարգմ. Հ. Առաքելեանի . . . 1 ր. 50 կ.
4) ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂԸ, վէպ Հանրի Բորդօյի, թարգմ. Հ. Առաքելեանի — 60 կ.
5) ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐԿՈՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ, Շահրիարի . . . — 50 կ.
6) ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐԸ, Ե. Սպիրիի, թարգմ. Իս. Ցարիւթիւնեանի . — 50 կ.
7) ՔՍԱՆ ՎԷՊԻԿՆԵՐ, Գի դը Մօպասանի, թարգմ. Հ. Առաքելեանի 1 ր. —
8) ԵՐԿԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՊՈՒԿ, Քամալեանց Ս.-ի . — 50 կ.
9) ՍԱՒԱՌՆՈՂ ՈԳԻՆ, վէպ Յ. Սօլովեանի . . . — 40 կ.

Նրանք, որոնք յիշեալ գրքերից մի մի օրինակ կը պահանջեն մեզանից փողը կանխիկ ուղարկելով, կը ստանան 30% զեղջ և ճանապարհածախսը մեզ վրա։ Վերադիր վճարով պահանջողներին զեղջ կը լինի 25%.
(3) 10—1

Լոյս է տեսել և վաճառվում է բոլոր գրավաճառների մօտ
Մի խումբ ուսուցիչների
Ուղղագրական ձեռագիր օրինակներ
(երկրորդ տպագրութիւն)
ԳԻՆԸ 20 ԿՈՊԷԿ։
Պահեստը «Գիր» և «ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ» գրավաճառանոցներում։
(Ե.Հ.Կ) 672. 4—3

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԷԼԴՇԷՐ
Ա. ԵՍԱՅԵԱՆ
Тифлисъ, Семеновская ул., № 9. Ժամը 3—4-ը։

1) «Վեներական հիւանդութիւնների բժշկարան» բազմաթիւ խորհուրդներով, և րեցեպտներով։ Անհրաժեշտ գիրք խրաքանչիւր չափահաս զաւակի համար, որտեղ չը կան մասնագէտ բժիշկներ, գ. 50 կ.։ 2) «Տրիպէր (Սուսանակ) և նրա բժշկութիւնը», նկարներով, խորհուրդներով և րեցեպտներով, գ. 20 կ.։ 3) «Կնիկարմատի չալվարը», նոր փօղրվի չափահասների համար, գինը 20 կ.։ 4) «Սոնայի նշանդրէքը» վօդըվիլ, գ. 15 կ.։ 5) «Միննոյն գաղտնիք», պատկեր հայ-թուրքական կռիւներից, պատկերներով, գ. 7 կ.։
Դիմել Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառներին։ Ինձ դիմողները ճանապարհածախս չեն վճարում։ Тифлисъ, Семеновская ул. № 9.
(Ե. Կ.) 287. 50—40

ԻՆՏԵԼԻԳԵՆՏ ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ
ընդունվում են
Գիշերօթիկ Աշակերտներ
որտեղ և կարող են պատրաստվել։
Հասցէն՝ Бебутовская ул., д, № 52, кв. 4.
689. 2—2

1700 ՌՈՒԲԼՈՎ ՇՏԱՊՈՎ ԾԱԽՎՈՒՄ Է
երկյարկանի մի տուն Հավլաբարում, Նազարեվսկի Նրբափողոցի վրա, № 7, Ս. Կարապետի եկեղեցուն մօտ։ Տարեկան եկամուտն է 324 ռուբ.։ Բանակցելու համար դիմել Չերքեզովսկայա փողոց № 34, բն. 6, երեկ. ժամը 6—8 ը։
(Կ.) 687. 2—2

ՄԱԿԱՐ ՎԱՐԴԻԿԵԱՆ
ՏԱԻԻՂ
Մանկական ձայնագրեալ երգարան՝ դաշնակցութեամբ պիանօյի։ Գինն է 50 կ.։ Ծախվում է Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառանոցներում, իսկ Գանձակ՝ Ժամհարեանցի գրախանութում։
(Կ.) 684. 2—2

ԴՈՆՈՐԲԷԻ (ՏՐԻՊԵՐ) ԴԷՄ
ՆՈՐ-ՄԻՋՈՑ
„SALO—ՊԻՉԻԼԻՆ"
ներգործում է արագ և արմատականապէս, և բժիշկների վկայութեամբ համարվում է իբրև հաստատուն միջոց։ Գործադրելու ձեռնարկը կցված է արկղիկին։ Իսկականը մեռոդեայ արկղներում, հատը՝ 1 ր. և 1 ր. 80 կ.։
Միաժամանակ լաւ է ներգործում թէ սուր եւ թէ յարատեւ բնոյթ ունեցող դէպքերում եւ կարճ ժամանակի ընթացքում վերացնում է ամենայամառ բորբոքը։
ՊԱՀԵՍՏԸ՝ Петербургъ, Разъѣзжая ул., № 7, аптека Б. Конгейма.
Ուղարկվում է վերադիր վճարով։ Ճանապարհածախսը պօստային սակագնով։
Գտնվում է Կովկասեան Ընկերութեան Դեղային Ապրանքների վաճառանոցում։
(Կ.) (П. 23620) 52 35

Լոյս տեսաւ
Յ. ՍՕԼՕՎԵԱՆԻ
„ՍԱՒԱՌՆՈՂ ՈԳԻՆ"
ՎԷՊ.
ԳԻՆԸ 40 ԿՈՊ.
Դիմել հեղինակին, Тифлисъ, Ремесленное училище, Акиму Соловьянцу.
—о—
Թիֆլիսի գրախանութներում գտնվում է նոյն հեղինակի՝
1) «Հայ քնարերգութեան փիլիսոփայութիւնը». . . . . . . 50 կ.
2) «Ես տիկին ունեմ» (մանկ.) 10 կ.
Հեղինակին դիմողները ճանապարհածախս չեն վճարում։
Միւս գրուածքները սպառված են։
(Հ.Կ.) 674. 10—3

ՀՐԱՒԷՐ
Այսօր, ամսիս 16-ին, առաւօտեան ժամը $11\frac{1}{2}$-ին, Քամոյեան ս. Գէորգ եկեղեցում նշանակված է ծխական տարեկան ընդհանուր ժողով։
ՕՐԱԿԱՐԳ.
1) 1912 թ. նախահաշւի քննութիւնն ու հաստատումը.
2) Առաքելեանի խնդիրը.
3) Երէցփոխի ընտրութիւն պ. Ե. Ց. Քալանթարեանի հրաժարման պատճառով, մի հոգաբարձուի ընտրութիւն՝ տէր Եղ. Արծրունու ժամանակամիջոցը լրանալու պատճառով.
4) Վերստուգիչ Յանձնաժողովի երեք անդամների ընտրութիւն։
Քամոյեան ս. Գէորգ եկեղեցու Հոգաբարձութիւն
Ծանօթ.—Եթէ այս ժողովը չը կայանայ, երկրորդ ժողովը կը նշանակվի հետևեալ կիրակի, ամսիս 23 ին, նոյն տեղում և նոյն ժամին։
690. 2—2

Լոյս տեսաւ
Մ. ԱԲԵՂԵԱՆԻ
Աշխարհաբարի շարահիւսութիւն
Գինն է 1 ր. 50 կոպ., իսկ նոյն հեղինակի «Աշխարհաբարի քերականութեան» հետ միասին 1 ր. 80 կոպ.։ «Աշխարհաբարի քերականութիւն», առանձին 75 կոպ.։ Նոյն հեղինակի՝ «Տարրական քերականութիւն», 3-րդ տպագրութիւն, գինը 35 կոպ.։
Դիմել՝ Թիֆլիս, «Գիր» գրախանութին։ Հեղինակի հասցէն՝ Էջմիածին, ճեմարան։
(Կ.) 673. 2—2

Учредителя Бухгалтерскихъ Курсовъ
Н. В. Абраамяна,
вышли изъ печати и поступили въ продажу:
I
Руководство торг. бухгалтеріи
въ связи съ керосинов. производствомъ (2 изд. допол. и исправл.) Ц. 2 р. 50 к.
II
Таблица вычисл. процентовъ
отъ 1 до 360 дн. отъ ¼ до 12% и на всѣ капиталы отъ 1 до 10,000 р. (2 изд.) Ц. 85 к.
III
Общедоступная справочн. книжка
для слушателей и слушательницъ бухгалтерск. курсовъ (2 изд.) Ц. 30 к.
IV
Журнальныя статьи
для опредѣл. дебета и кредита. Ц. 75 к.
V
Առևտրական հաշւապահութիւն
(հայերէն)
երկաթ., բանկ., կօլօնիալ և բամբակէ առևտրի վերաբերեալ։
Այս վերջին գիրքը լոյս կը տեսնի սեպտեմբ. վերջերին։ Նրանք, ովքեր կը կամենան ունենալ այս գիրքը, պէտք է վաղօրօք բաժանորդագրվեն։
Յիշեալ հրատարակութիւնների պահեստը Թիֆլիսում, հեղինակի մօտ, Նիկօլայէվսկայա փող. № 22.
(Հ.Կ.) 663. 10—3

ՄԻ ՊԱՐՈՆ,
որ երկար տարիներ ապրել է Պարիզում, հմուտ է ֆրանսերէն լեզուին ու տիրապետում է լեզուի գեղեցիկ առոգանութեան՝ ցանկանում է ֆրանսերէնի դասեր տալ։ Հարցնել «Մշակի» խմբագրատանը։
691. 2—2

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՆԵԼԻՔ
Գեղարուեստական եւ Գիտական Ժողովածուների
համար նիւթեր ուղարկել հետևեալ հասցէով. С.-Петербургъ, Психо-Неврологическій Институтъ, студенту Геворку Месяну.
Առաջին գիրքը լոյս կը տեսնի աշնանը։
(Կ.) 683. 2—2

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ՄԻՆԻՍՏՐ. ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԳՏՆՎՈՂ
ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ
Ն. Վ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
(Գոյութիւն ունի 1895 թ.)
Հօգինակ առևտրական հաշւապահութեան ձեռնարկի և զանազան մասնագիտական ձեռնարկների։
Տալիս է երկու սեռի անձանց մասնագիտական առևտրական գիտութիւն 4-ամսեայ դասընթացքում, ամենօրեայ պարապմունքներով։
Դասընթացքներում անցնում են.—Առևտրական և արդիւնաբերութեան զանազան ճիւղերի հաշւապահութիւն, նաւթարդիւնաբերութեան և նաւթագործութեան ճիւղի հետ միասին, զանազան մեթօդներով, կատարեալ խրացումն կրկնակի իտալական սիստեմով և առևտր. թղթակցութիւն, առևտր. նամակագրութիւն, մուրհակային և առևտրական իրաւունքներ, քաղաքատնտեսութիւն, վատ ձեռագրի ուղղումն։
Ոչ պարտադիր առարկաներն են՝ 1) Օտար լեզուներ, 2) Ստենօգրաֆիա (սղագրութիւն) և 3) Ռեմինգտօնի վրա գրել։
Ուսուցիչները բարձր կրթութիւն ստացած մասնագէտներ են, որոնք գործնականապէս և տեսականապէս պատրաստված են ամեն մի առարկայի համար առանձին։
Վկայագրերը տրվում են մինիստրութեան թոյլտւութեամբ։
Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ից։ Խնդրագիրների ընդունելութիւնը ամեն օր, առաւօտեան ժամը 9—11-ը, երեկոյեան 5—7-ը։ Ծրագիրը և կանոնները տրվում և ուղարկվում են ձրիաբար։ Դասընթացքներին կից հաստատված են քիչ պատրաստված անձանց համար առանձին պատրաստողական և լրացուցիչ դասարաններ ռուսաց լեզուի և թւաբանութեան համար։
Անձամբ և նամակներով դիմել՝ Тифлисъ, Учредит. Бухг. Курсовъ Н. В. Абраамяну, Николаевская, 22, Телефонъ 7—44.
(Կ. Հ. Ե) 568. 0—15

Երևանում «ԱՐԱՐԱՏ» գրախանութի հրատարակութեամբ լոյս տեսան
ԴԱՍԱԳԻՐՔ ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
համաձայն հայոց եկեղ. ծխր. դպրոցների ուս. ծրագրի, Ե. Տէր-Մարտիրոսեանի և Ռ. Օհանջանեանի, Ա. ՏԱՐԻ, բարեփոխած, երկրորդ տպագրութեամբ։
Մարդ, կենդանիներ, բոյսեր, հանքեր և բնական երևոյթներ՝ այն է ջերմութիւն, մագնիսականութիւն, օդ և ջուր, 108 երես 57 նկարով. գինն է 30 կոպ.։
Բ. ՏԱՐԻ, մարդ, կենդանիներ, բոյսեր, հանքեր, ֆիզիկա և քիմիա 206 երես, 135 նկարով, գինն է 50 կոպ.։
Դասագիրք Երկրաչափական Ձեւագիտութեան
կազմեցին Թարվերդեան և Խաչ. Ցարութիւնեան. գինն է 15 կոպ.։
Գումարով գնողներին բաւարար զեղջ։ Դիմել՝ Эривань, книжн. маг. „Араратъ", կամ Թիֆլիս, «ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ» և «ԳԻՐ» գրախանութներին։
(Օ.Մ.) 678. 3—3

Թիֆլիսի կենտրօնական մասում (Պետական բանկի շինութեան կողքին), Բարօնսկայա փողոցի վրա, Մանթաշեանի տանը, № 14, բացված է
ԿԱՀԱՒՈՐՎԱԾ ՀԱՄԱՐՆԵՐ
„ԼԱՍԿՈՒՏՕ"
Միանգամայն վերանորոգված, չափազանց մաքուր սենեակներ։ Գները՝ օրական 60 կ.-ից մինչև 3 ր., ամսական 10 ռուբլուց մինչև 50 ռուբլի։ Համարները շատ յարմար են ընտանիքաւորների համար։ Էլեկտրական լուսաւորութիւն, քաղաքավարի ծառայողներ։
«Լասկուտօ» համարների ներկայ արտօնատէրն է «Ֆրանցիա» համարների նախկին արտօնատէր ԳԷԳԻՍՆԶԷՆ։
(Կ.) 662. 3—3

Առևտրի եւ Արդիւնաբերութեան Մինիստր. տնօրէնութեան ներքոյ գտնվող
Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ
Թիֆլիս, Միխայլեան պր. 24/4. Տելեֆօն № 976.
Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առևտրական կրթութիւն։
Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ։
Գործնական զբաղմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Լոնդոնի Pitman և Պարիզի Pigier դպրոցների ձևով կազմակերպված Muster-Comptoir-ում։ Նիւթերն առնվում են րէալ կեանքից։ Առարկաներն են. ա) պարտադիր. 1) հաշւապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրանս., ամերիկական, բանկային և գործարանական). 2) Առևտրական թւաբանութիւն. 3) Քաղաքատնտեսութիւն. 4) Օրէնսգիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մուրհակի կանոնադրութիւն). 5) Առևտրական թղթակցութիւն. 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրա. 7) Վայելչագրութիւն, արագագրութիւն (ամենավատ ձեռքի ուղղումն). բ.) ոչ-պարտադիր. 1) Օտար լեզուներ. 2) Սղագրութիւն. 3) Դակտիլլօգրաֆիա (ռեմինգտօն և այլ. և 4) Առևտր. թղթակցութիւն օտար լեզուներով։ Զբաղմունքները կատարվում են և զատ-զատ։ Ունկնդիրների թիւի շատութեան պատճառով բացվում է երկրորդ զուգընթաց բաժանմունք, որը մանաւանդ յարմար է օտարաքաղաքացիների համար։ Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է։ Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ին։ Խնդիրների ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—12-ը և երեկ. 4—7-ը։ Ծրագիրը և կանոններն ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքում։ Կուրսերը ֆիրմաներին յանձնարարում են հաշւապահներ, օգնականներ և առևտր. այլ ծառայողներ՝ կուրսերի ընթացաւարտներից և իրանց ընդունակութեամբ աչքի ընկնողներից։ (Ընթացիկ տարում կուրսերն ունեցել են 228 ունկնդիր, որոնցից 42 հոգի իգական սեռից)։
Կուրսերի հիմնադիր՝ առևտր. գիտութեան կանդիդատ՝ Տ. ՓԻԼՕՅԵԱՆ
(Ե. Հ. Կ.) 555. 0—19

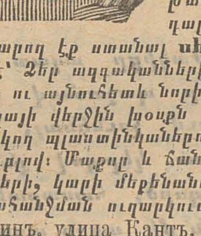

ՈՎ ՉԷ ՃԱՆԱՉԵԼ
սիրելի մարդուց բաժանված լինելու ծանրութիւնը, ցուցէ և, շատ կարելի է, նրա հետ յաւիտեան չը տեսնվելու զգացմունքը։ Ինչպէր չէիք տայ Դուք, որպէսզի նորից լսէիք հեռացած անձի թանգ և հաճելի ձայնը, կամ թէ կարելիութիւն տայիք նրան օտար վայրում լսելու Ձեր ձայնը։ Ո՛չ, վերջապէս, հետաքրքրական չէ լսել իր սեփական ձայնը այնպէս, ինչպէս եղել է առաջներում։ Այդ բոլորը իրական աժել կարելի է գրամմոֆօնային ԸՆԴՕՐԻՆԱԿՈՂ պլաստինկաների միջոցով։ Առաջներում եթէ պահանջվում էին թանգարժէք մեքենաներ ձայնագրութեան համար, այժմ այդ բանը հանրամատչելի է դարձված։ Հարկաւոր է միայն բերել տալ մեզանից նորագիւտ ապարատ «ՊԷՐՖԷԿՏ», Դուք կարող էք ստանալ սեփական երգածների պլաստինկաներ, որոնք ընդօրինակած կլինեն Ձեր ձայնը, կամ թէ՝ Ձեր ազգականների, բարեկամների և ծանօթների ձայները։ Հին պլաստինկան կարելի է թեթև կերպով հարթել ու այնուհետև նորից գործածել գրութեան համար, և այդպէս կարելի է կրկնել 50 անգամ։ «ՊԷՐՖԷԿՏԸ» տեխնիկայի վերջին խօսքն է գրամմոֆօնային արդիւնաբերութեան շրջանում։ Ապարատ «ՊԷՐՖԷԿՏԸ» 2 ընդօրինակող պլաստինկաներով և հարթող պրէսպարատով, որպէսզի լայն տարածած ունենանք, ուղարկում ենք 10 ռուբլով։ Մաքսը և ճանապարհածախսը մեր հաշւին։ Փաթեթի համար աւելորդ հաշւվում է 1 ռուբ.։ Գրամմոֆօնների, կարի մեքենաների, հեծանիւների, կինէմատօգր. ապարատների և այլն պատկերազարդ կատալօգը ըստ պահանջման ուղարկում ենք ձրի։ Հասցէն՝ Международный экспортъ, Х. Финкельштейнъ. ГЕРМАНІЯ—Берлинъ, улица Кантъ, 120—44. Exporthaus H. Finkelstein, Berlin, Kantstrasse 120—44.
(16,30) (Вил. 56910) 3—2

Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ
Առեւտրական Գիտութիւնների Կուրսերում
Նոր մեթօդով սովորեցվում են
ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ և ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ
ազատ կարդալ, գրել և խօսել կարճ ժամանակվայ ընթացքում տեսական և գործնական պարապմունքների միջոցով, հանրամատչելի վճարով։ Կազմակերպվում են հասակաւորներից երեկոյեան խմբեր։ Ձրապողական Դասընթացքներ արտասահման գնալ ցանկացողների համար։ Մանրամասն տեղեկութիւնները և ընդունելութիւնները կուրսերի գրասենեակում—ամեն օր՝ ժամը 10—12-ը և 4—7-ը։ Միխայլովսկի պր. № 24—4.
(Ա.Օ.) 645. 0—11

ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹԵՂԷՆՆԵՐԻ ՊԱՀԵՍՏ
Ինժեներ Ի. Ս. Պօնդոյեվի
Թիֆլիս, Ելիզավետին. փ. № 164, անկիւն Բակինսկայա փ.։ Տելէֆօն № 10—93.
ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ ԿԱՆ
ՑԵՄԵՆՏ ԵՐԿԱԹԷ ԳԵՐԱՆՆԵՐ
ԵՐԿԱԹ—անկիւնի, կաթսայի, բրիֆլէնօյ, տանիքի՝ սև և ցինկով պատած։ ԱՍՖԱԼՏ սարզանեան։ ԳՈՒԴՐՕՆ, կրակի դիմացող աղիւս և կաւ։ Շինութեան և փուչ ԱՂԻՒՍ, ԿՂՄԻՆՏՐ մարսէլեան տեսակի և այլ առարկ.։ Աղիւսի սեփակ. գործարան Թիֆլիսում։ Ամեն տեսակ շինարարական նիւթեղէն. համար տրված պատուէրները կատարվում են շուտափոյթ։
(Չ.ու.Կ) 617. 50—11

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный